

CATONIS

3

DISTICHA DE MORIBVS, CVM SCHOLIIS

DES. ERASMI.

Lebest

Roterodami.

Adiecta sunt,

C. Kambey

*Disticha Graeca Sapientum, interprete Erasmo Roterodamo.
Eadem per Ausonium, cum Erasmi doctissima enarratione:
Mimi Publani ex ejusdem Erasmi restitutione, cumque
Scholiis ejusdem.*

*Isocratis ad Demonicum Oratio parænetica, longè ad juven-
tutis mores ritè formandos utilissima.*

Omnia summa curâ, diligentiaque excusa.

LONDINI,
Ex Typographia Societatis Stationariorum.
CL^o I^oC XXXIIII.

Cum Privilegio.

John: Vmestone.
John Emery
His Book

22

LONDON:
Printed by J. Sturges, at the
Sign of the Ship, in St. Dunstons Church-yard.
MDCCLXXIIII.

Printed by J. Sturges

LI

qu

E

te fili
ponas
gere c

Pri
cognat

Ter
liciis.

Colin

Magi

Ol

rentu

rum p

mand

Datu

Qu

Fero

Id

hoc e

dua n

codic

tibus,

preta

est, q

LIBELLVS ELEGANTISSIMVS

qui inscribitur CATO, de præceptis vitæ

communis, ERASMO Roterodamo

Castigatore & interprete.

Præfatio cum brevissimis præceptis.

Vm animadverterem quàm plurimos homines graviter errare in via morum, succurrendum & consulendum eorum opinioni fore existimavi, maximè ut gloriosè viverent, & honorem contingerent. Nunc te fili charissime, docebo quo pacto mores animi tui componas. Igitur præcepta mea ita legas, ut intelligas: Legere enim & non intelligere, negligere est.

Itaque, Deo supplico. Parentes ama.

Prima pietas est in Deum. Proxima in parentes. Cognatos cole.

Tertia in reliquos cognatos. Supplicamus Deo sacrificiis. Amamus Parentes, dum observamus & obsequimur. Colimus cognatos officiis & consuetudine vitæ.

Magistrum metue.

Olim dabatur ingenuis pueris pædagogus, quem veneratione; hunc magistrum vocant. Et animadverte verborum proprietatem. Deo supplicandum est: Parentes amandi: Cognati colendi: Magister metuendus.

Datum serva.

Quod tux creditum est fidei, id serva veluti depositum.

Fore se para.

Id est, his artibus te exerceas ut possis in foro versari, hoc est, in causis agendis. Nam hic olim erat primus gradus ad honores summos. Legi in quibusdam vetustissimis codicibus (*foro pare*) id est, accommoda te rebus præsentibus, quemadmodum dicimus, *uti foro*. Cum hoc interpretamento consentit Græcus Planudes, neque dubium est, quia hæc sit germana lectio.

CATONIS

Cum bonis ambula.

Cum optimis habeto consuetudinem. Nam primum te
lem te iudicabunt, cum qualibus conspexerint te consuetu-
dinem agere: deinde bonorum convictu redderis melior.
Ad consilium ne accefferis, antequam voceris.

Ne ingeras te ipsum alienis negotiis, sed accersitus ac-
cedas.

Mundus esio.

Id est, neque sordidus, neque luxuriosus, sed elegans
munditie.

Saluta libenter.

Conciliat enim ea comitas & affabilitas multorum
benevolentiam, & alit partem.

Majori cede.

Id est, noli certare cum potentioribus.

Minori parce.

Id est, noli favire in eos qui sunt inferiores te, sed illi
concedere non nihil.

Rem tuam custodi.

Nè profundas temerè facultates tuas, ne vel turpiter
egreas, vel turpius rem pares.

Verecundiam serua.

Id est, serua te incontaminatum ac purum ab inquina-
mentis libidinum: Castum enim verecundum dicitur
autem ætatis flos his periculis obnoxius.

Diligentiam adhibe.

Cura in omni re plurimum valet. Negligentia semper
comitem habet infelicitatem.

Libros lege.

Nam ex his citò discitur, quod longo vitæ usu vix ab-
qui queas.

Quod legeris memento.

Nam quidam onerant se lectione, alia super alia inge-
rentes, neque quicquam insculpunt memoriz.

Familiam cura.

Domestica negotia tibi curanda sunt, non aliena.

Blandus esio.

Id est, comis in congressu.

Nesci abs te poli.

Nè sis morosus. Nam omnino non commoveri, stipitis est potius quam hominis.

Non enim irriseris.

Est enim argumentum arrogantis stultitiæ. *Vel, quisverum nè irriseris.*

Sic enim quidam codices habent, hoc est, animi vitia videri merentur : calamitas misericordiam meretur potius quam nulum.

Mutuum dato. Cui des videto.

Est quidem aliquando danda pecunia mutuo ; sed non quibuslibet, sed reddituris bonâ fide, sed dignis officio, denique iis, quibus non graveris & dono dare.

Judicio adesto.
Adiunt advocati : & id olim erat officium præcipuum amicis, adeste judiciis.

Caro vivere raro.

Sæpius vocare ad convivium exhaurit substantiam, sæpius ire ad convivium, sordidum est : at rarius utrumque decere, humanitatis est.

Quod satis est dormi.

Hoc est, non ad voluptatem sed ad necessitatem naturæ.

Injurandum serva.

Non est temerè jurandum : quod autem jurâris, præstandum est, nisi scelus sit, quod jurâris.

Vino te tempera.

Esto moderatus in vino ; vel abstine à vino : nam adolescenti dare vinum, est oleum igni addere.

Pugna pro patria.

Pugnandum est, non pro quavis re, sed pro defensione patriæ. Nam, canum more, mercede pugnare turpissimum est, & plus quam gladiatorium.

Nihil temerè credi deris.

Id est, ne facilis sis ad credenda quævis quæ dicuntur.

In te consule.

Ad te ipso pete consilium, qui te tuâque optimè nôsti. *Age*

Tutè consule.

Id est, cave à consiliis periculosis, tua consilia sequere.
Nam duplex est lectio.

Meretricem fuge. Literas discos.

Ætas enim prima, studio literarum, optimè coërecta
scortis.

Nihil mentiri debes.

Turpe in puero ingenuo omne mendacium.

Bonus benefacito.

Beneficia non sunt conferenda nisi in bonos : alioquin
pereunt.

Maledictus nē esto.

Id est, à convitiis tempera, neq; carpas vitam alicujus
Existimationem retine.

Bonam famam tuere, ne perdas : perit enim facilè, et
non facilè sarcietur.

Æquum judica.

Id est, non ad lucrum, aut ad gratiam : sed ad regulam
æquitatis.

Parentes patientiā vince.

Ferendi sunt parentes, etiam iniquiores.

Beneficii accepti memor esto.

Nam dati pulchrum est oblivisci : Accepti verò meni-
nisse decet.

Ad prætorium flato.

Multa enim discuntur in agendis causis.

Consultus esto.

Id est, calleas scientiam, & morem juris, ut possis ami-
cis opitulari.

Vtere virtute.

Non viribus neque dolo.

Iracundiam tempera.

Antè monuit non esse irascendum sine causâ. Nunc ad
monet justam etiam iram moderandam esse.

Trocho lude. Alea fuge.

Trochus convenit pueris. Alea infamis erat & apud
Gentiles : nunc principum Christianorum lusus est, in
quo

quorundam etiam sacerdotum deliciae.

Nihil ex arbitrio virium feceris.

Tyrannicum enim est respicere quantum possis, non quantum liceat.

Minorem te non contempseris.

Nè fastidias inferiorem te: quod est elati, non cordati.

Aliena concupiscere noli.

Esto contentus tuis.

Conjugem ama.

Vt omnium fortunarum sociam.

Liberos erudi.

Filios castiga & institue.

Patere legem quam ipse tuleris.

Quam conditione præscribis aliis, eadè utere ipse in

Pauca in convivio loquere.

(alios.

Vt sit aliis etiam loquendi locus.

Illud stude quod iustum est.

Quod turpe factu est, id nè affectes.

Amorem libenter ferto.

Odium omnibus modis fugiendum est: amor ample-
xendus. Etiam si quis parum dignus est, qui redametur;
tamen amari te patere.

Distichorum De Moribus. LIB. I.

Prefatio.

Dei cultus præcipuus. I.

SI Deus est animus, nobis ut carmina dicunt.

Hic tibi præcipue sit purâ mente colendus.

Vulgus existimabat Deum placari victimis pecudum,
rebusque corporeis, verum cum Deus ipse sit animus, hoc
est, mens non corpus, & consentaneum est simile gaudere
simili; nimirum potissimum colendus est puritate mentis.

Quin & hodiè vulgus Christianorum corporeis quibus-
dam ceremoniis colit Deum, cum gratissimus cultus sit
animi pietas. Tales enim adoratores querit pater, qui in
spiritu adorent, cum ipse sit spiritus. Nulla gratior pietas
Divis, quam si vitam illorum imiteris, hoc est, tolerantiam;

mansuetudinem, castimoniam, atque hæc animi sunt. *Animus est Deus*) Fac quantum potes à corpore te abducas, & ad illum quantum potes accedas, & gratissimum immolâris sacrificium. *Purâ mente*) Nam vulgus lotis manibus ac pedibus ad sacrum accedebat. Tu mentem purga; huius sordes Deum offendunt, qui videt ea quæ sunt in animo non in corpore. *Si Deus*) Si, hæc non dubitantis est, sed ratiocinantis. *Ut carmina*) Nam *Virg* in sexto *Æneid* Deum Spiritum & mentem vocat. *Præcipue*) Ut intelligas non damnari cultum corporalem, sed hunc tamen, nempe animi, esse Deo gratissimum.

Somnolentia vitanda. II.

Plus vigila semper, nec somno deditus esto.
Nam diuturna quies vitiiis alimenta ministrat.

Sensus est, cum vita vigilia sit, (juxta *Plinium*) cavendum est, ne maximam vitæ partem somno perdamus; præsertim cum è somnolentiâ vitia multa nascantur & corporis & animi.

Cohibenda lingua. III.

Virtutem primam esse puta compescere linguam:
Proximus ille Deo, qui se ita ratione tacere.

Prima, id est, summa maximæque virtus est moderari linguam, ne quid temerè loquaris. Deus enim, qui sapientissimus est, raro loquitur, et non nisi necessaria, cum nihil non videat, nihil non intelligat. Itaque proximus est Deo, qui sapienter & animi iudicio novit tacere.

Sibi ipsi conveniendum est. IV.

Sperne repugnando tibi tu contrarius esse.
Conveniet nulli, qui secum dissidet ipse.

Qui secum ipse pugnat, nec sibi constat, huic cum aliis convenire non potest. Hoc est, qui moribus est inæqualibus, nec ullo certo vitæ instituto, is non est aptus ad aliorum consuetudinem.

Nemo temerè culpandus. V.

Si vitam inspicias hominum, si denique mores,
Cum culpent alios, nemo sine crimine vivit.

Mortales aliorum notant vitia, sua non vident; cum nullus

nullus vitii careat, si quis propriam vitam ac mores proprios excutiat.

Utilitas divitiis anteponenda. VI.

Quæ nocitura tenes, quamvis sint cara, reliquæ utilitas opibus præponi tempore debet.

Aliquociens expedit in loco res charissimas abjicere, si periculum adferant, veluti gemmas & aurum, quod vita sit in tuto, aut voluptates, quod valetudini consulamus. Non enim voluptates spectari debent, sed utilitas.

Mores pro tempore mutandi. VII.

Consilans est lenis, ut res cunque exposulat, efflo:

Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.

Pro tempore licet alios atque alios mores sumere, ut modo gravis sis, modò lenis, hoc est, placidus ac remissus pro re, proque loco. Vide num legendum sit *lenis* pro *lenis*, quod magis respondet ad *consilans*, ut sit sensus, Aliquando persistendum in sententiâ, aliquando mutandum consilium pro tempore. Porro versus constabit si legas: *Consilans est lenis, ut res cunque exposulat, efflo:* Neque dubitem affirmare hanc germanam esse lectionem.

Vxori non semper assentiendum. VIII.

Nil temerè uxori de servis crede querenti:

Sape etenim mulier, quem conjux diligit, odit.

Illud uxoribus fermè peculiare est, ut maritos instigent in servos: unde monet, ne temerè fidem habeant hujusmodi querelis.

Instandum correctioni amici. IX.

Cumque mones aliquem, nec se velit ipse moneri,

Si tibi sit charus, noli desistere ceptis.

Non satis est leviter admonere peccantem amicum: urgendus est, insistendum est, ut vel improbitate vincas, si quid erit quod ad famam illius aut salutem pertineat.

Stulti verbis non vincuntur. X.

Contra verbosus noli contendere verbis:

Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.

Si cum coedaris agas, non est opus multis verbis. Si cum stulto, frustra contendis, propterea quod stultitia verbo-

verbosissima sit.

Amicus sibi quisque. XI.

Dilige sic alios, ut sis tibi charus amicus.
Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.

Sic amicis utere, ut ipse tibi sit proximus. Sic illis benefecit, tibi ipse non nocet. In priori versu est venusta red-
 ditio similium in *Dilige & Amicus*. In secundo contrari-
 rum *Bonis & Mala*.

Rumores spargere vetitum. XII.

Rumores fuge, ne incipias novus auctor haberi.
Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.

Nè quid in vulgo sparseris, propterea quod rumor sæ-
 pteumero in ejus caput recidit, a quo profectus est. Si ru-
 mor nil habet periculi, tamen nihil nocet siluisse, si quid
 habet, nocet locutum esse.

Fides aliena non promittenda. XIII.

Rem tibi promissam certo promittere noli,
Rara fides ideo est, quia multi multa loquuntur.

Noli certo promittere quicquam, alieni promissi fidu-
 cia. Quod in te firmum est, præstare potes; alienam fi-
 dom præstare non potes. Et vulgus hominum, ad polli-
 cendum facilimum, in præstando sæpè fallit.

Judex quilibet sui. XIV.

Cum te quis laudet, judex tuus esse memento.
Plus aliis de te, quam tu tibi credere noli.

Nè te ipsum æstimaveris aliorum laudatione, sed tu
 ipse conscientia. Te ipsum interroga qualis sis, & si a-
 nimus tibi responderit te longe alium esse, quam hic aut
 ille te facit, magis credere debes tibi ipsi, cui ipse notior
 es, quam aliis.

Beneficiorum ratio. XV.

Officium alterius multis narrare memento,
Atque aliis cum tu benefeceris, ipse siletio.

Beneficii accepti meminisse oportet, oblivisci datæ. Qui
 dat beneficium, ejus est dissimulare se dedisse, ne comme-
 morando videatur exprobare; ejus qui accepit, est passim
 prædicare, ne videatur ingratus & inmemor.

Senio

Senio bene gesta referenda. XVI.

*Multorum dum facta senex & dista recenses,
Fac tibi succurrant juvenis quæ feceris ipse.*

Senes qui multa viderunt & audierunt, multorum dicta factaque solent referre. Sed curandum est, ut ita nos geramus in juventute, ut in senectute succurrat nobis non solum, quid alii rectè dixerint ac fecerint, verum etiam quid nos ipsi.

Suspicionis labes. XVII.

*Nè cures si quis tacito sermone loquatur :
Conscius ipse sibi de se putat omnia dici.*

Cùm videris quosdam inter se secreto colloqui, ne statim suspiceris eos malè de te loqui. Nam id signum est hominis malè sibi conscii.

In prosperis, de adversis cogitandum. XVIII.

*Cum fueris felix, quæ sunt adversa caveto :
Non eodem cursu respondent ultima primis.*

In rebus secundis, ne quid accidat adversi, cavendum est : solet enim fortuna sæpius verti in adversam, & lætis initiis addere tristem exitum. Ergo cùm secundæ res sunt maximè tum maximè meditandum est, quo pacto adversam fortunam feras : ne si inexpectata venerit, & improvisum te oppresserit calamitas, succumbas.

Mors alterius non speranda. XIX.

*Cùm dubia & fragilis sit nobis vita tributa,
In morte alterius spem tu tibi ponere noli.*

Legendum est hoc hæredipetis, & qui testamentis inhiant. Fit enim sæpenumero, ut qui mortem alterius expectabat, prior ipse moriatur, etiam si junior aut robustior fuerit. Nam ipsa hominis vita fragilis & incerta res est, & quovis casu abruptitur.

Animus in dono æstimandus. XX.

*Exiguum munus cùm dat tibi pauper amicus,
Accipito placide, plenè & laudare memento.*

Munera sunt æstimanda non suo pretio, sed animo donantis. Itaque legimus summos Principes aquam manu cavâ haustam, & malum oblatum summâ cum alacritate per-

perinde ut maximum munus accepisse. *Accipito placidè*) alicui vultu, ut ostendas tibi gratum esse. *Et plene*) id est, non malignè, sed candidè, ut prae te feras pro exiguo munere multum debere.

Paupertatis tolerantia. XXI.

Infantem nudum cum te natura creárit,

Paupertis onus patienter ferre memento.

Cum natura nudos produxerit, satis intelligere possumus divitias alienas esse, neque secundum hominis naturam. Si membrum perdas, est fortasse quod doleas: aliquid tui decessit. Sin opes auferantur, aut non contingant, noli valdè cruciari. Siquidem in his quae verè sunt hominis, nihilo plus habent Reges quàm tu pauper. Vis scire quid verè tuum sit? Cogita quid habueris, cum nascereris.

Mors non formidanda. XXII.

Nè timeas illam, quae vita est ultima finis:

Qui mortem metuit, quod vivit perdit id ipsum.

Qui mortem timer, non solum non effugit mortem, sed insuper hoc ipsum vitae, quod datum, perdit: nam anxie vivere, non est vivere.

Amicorum ingratitude fugienda. XXIII.

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus,

Inculcare Deum noli sed te ipse coerce.

Nihil est acerbius quàm amicus ingratus. Quod tamen si acciderit, non est imputandum Deo, tanquam illius acciderit culpâ quin potius te ipsum coerce, ne denuò benefacias ingratis: quidam enim, si beneficientibus fortuna non respondeat, superos inculant, dicentes eos non habere rationem rectè factorum; cum ejus acciderit culpâ, qui sine delectu contulit beneficium.

Frugalitas. XXIV.

Nè tibi quid desit, quæsitum utere parce:

Utque quod est serves, semper tibi deesse putato.

[Ut utere parce] id est, modicè, non profusè, *quæsitum* id est, partus. Et ut serves quod habes; semper imaginare tibi deesse, ut semper aliquid addas. Sera autem (ut inquit Hesiodus) in fundo parsimonia.

Pro

Promissio iterata molesta. XXV.

*Quod præstare potes, nè bis promiseris ulli:
Nè sis ventosus, dum vis urbanus haberi.*

Quod non possis efficere, ne semel quidem est promittendum, ne temerè facias. Porro quod præstare possis, id iterum atq; iterum promittere jactantiæ est, non humanitatis. Molesta est verbosa promissio, molestior exprobratio.

Ars arte deludenda. XXVI.

*Qui simulat verbis nec corde est fidus amicus,
Tu quoque fac simile: sic ars deluditur arte.*

Erga eum qui suco utitur, tu item contra utere suco, & juxta proverbium, *Cretinæ contra Cretensem*. Satius est nonnunquam retinere simulatum amicum, quàm reddere apertum inimicum. Id enim fiet, si ostenderis te sentire sucum.

Blandiloquentia suspecta. XXXVII.

*Noli homines blandos nimium sermone probare:
Fistula dulcè canit, volucrum dum decipit auceps.*

Semper suspecta sit tibi blandiloquentia: nec æstimes homines ex benedictis, sed ex benefactis. Insidiatur tibi, quisquis admodum blandus est. Memento sic capi & illici aves, videlicet imitatione vocis. Et assentatione maxima pars hominum capitur, cum adulator sese ad omnes affectus attemperat.

Liberi artibus instruendi. XXVIII.

*Si tibi sint nati, nec opes: tunc artibus illos
Instrue quò possint inopem defendere vitam.*

Artem, ut habet proverbium, non solum quævis terra, sed quævis etiam alit fortuna: unde certissimum viaticum est ars, quæ quocumque terrarum venias, defendit ab egestate. At nunc vulgus liberos suos divitum aut principum ministeriis dedicat, ubi duo simul maxima discant mala, luxuriam & otium. Porro quod hic præcipit pauperibus effaciendum, id ego suaserim divitibus quoque, ut liberos suos jubeant artem aliquam discere, unde geminum commodum consequantur. Primum, prima illa ætas artificio occupata, longè paucioribus inficietur vitiis: deinde si fortuna abstulerit opes, non erit cur vel mendicent, vel ad

ad sordidas aut foedas artes adiganur, putà, turpe ministerium aut militiam.

Res quomodo æstimandæ. XXIX.

*Quod vile est, charum; quod charum, vile putato,
Sic tibi tu parvus, nec avarus habebis ulli.*

Quod vulgus magni facit, tu contemne: quod vulgus negligit, tu magnifacito, ita fiet, ut nec tibi sis parvus. (audelis enim uti, quæ non magni facis) neque cuiquam videaris avarus, cum non expetes avidè, neque servabis attentè, quæ cupiunt illi. Vulgus plurimi facit divitias, minimi facit probitatem & eruditionem. Tu invertè æstimationem. Res autem cuique tales sunt qualis est de his opinio. Vulgus lautam putat rem pavonem aut rhombum: tu contrà, vilem rem putato; & putà rem esse lautissimam, ovum gallinæ recens, lactucam, pullum gallinaceum. Ita nec tibi videberis sordidus, cum habeas lauta tuo iudicio, nec aliorum expetes lautitias, quæ tibi viles sunt.

Culparum non facienda. XXX.

*Que culpare soles, ea tu ne feceris ipse:
Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.*

Turpe est committere te, quod doces alios non esse committendum. Vita turpis abrogat auctoritatem docenti.

Concedenda petenda. XXXI.

*Quod iustum est petito, vel quod videatur honestum:
Nam stultum petere est quod possit iure negari.*

Quod inhonestum est, à nemine petendum est. Nullus enim debet cuiquam in re turpi morem gerere. Aut sic, quod iniustum est, id est, quod non debetur, iure negari potest. Ergo non à quovis petas nec quidvis, sed quod eum honestate conjunctum est. Nam id petitur aliquando, & ab his, qui non debent.

Nota incognitis non commutanda. XXXII.

*Ignotum tibi nolito præponere notis,
Cognita iudicio constant, incognita casu.*

Ne facilè commutes nota cum ignotis, putà amicum, vel rem, vel vitæ genus; notis enim commodius uteris, de quibus iudicare potes: quæ si bona sunt, rectius uteris; si mala,

mala,
Nota
fuit,
peten

D

Cum a
Pro lu

Pl

Cum
certis

quisq
an tib

dies n

labora

malis

fuisse

mih

ad hu

(incer

à nob

gium

nes:

obho

idine

Vinc

Obse

N

dand

Siqu

mict

capri

sequi

Ne d

Hic

An

mala, facilius tolerabis: quandoquidem juxta *Plautum*, Nota mala, mala non sunt. Ignota verò cujusmodi futura sint, incertum est. Fit autem sæpenumero, ut quæ in expectando putaris prima, in experiendo repudies.

Dies quisque supremus putandus. XXXIII.

cum dubia incertis versetur vita periculis,
Pro lucro tibi pone diem, quicumque laboras.

Planudes Græcus legit, *in certis*, ut sint duæ dictiones. Cum igitur vita per se incerta versetur in periculis incertis, unumquemque vitæ diem in lucro deputa: unusquisque enim dies poterat esse ultimus, & incertum erat an tibi contingeret. Ergo in tot vitæ periculis, quicumque dies non eripitur, is in lucro est deputandus. *Quicumque laboras*) id est, quicumque sollicitus es, & angeris hujus vitæ malis. Tamen si (ut dixi) non ignoro Planudem secus exposuisse. Sed non est sententia illum per omnia sequi. Nam mihi magis probatur, ut legamus *incertis* unica dictione, ad hunc modum: (*cum vita dubia versetur*) id est, jactetur (*incertis periculis*) id est, casibus. Nam pericula hoc minus à nobis vitari possunt, quòd incerta sunt. Vitasti naufragium, non vitasti ruinam: Vitasti bellum, incidis in latrones: Vitasti pestem, morderis à vipera. Mille periculis obnoxia est hominis vita, atque his quidem incertis, & ob id inevitabilibus.

Obsecundandum amicis. XXXIV.

Vincere cum possis, interdum cede sodali:

Obsequio quoniam dulces vincuntur amici.

Nihil hoc disticho elegantius fingi potuit. Obsecundandum aliquoties amicis, & de tuo jure concedendum. Siquidem ea facilitas ac morigeratio retinet amicos in amicitia. Contrà, quidam, dum obstinatè rixantur de lana caprina, malunt amicitiam rescindere, quàm ulla in re obsequi animo amici.

Amicitiaæ mutua officia. XXXV.

Ne dabines, cum magna petas, impendere parva:

His etenim rebus conjungit Gratia charos.

Amicitiaæ constant officiis mutuis, & juxta pro verbum,

Manus

Manus manum fricat. Gratiam hinc vocat Deam benevolentiz.

Amicitia rixas odit. XXXVI.

*Litem inferre cave, cum quo tibi gratia iuncta est :
Fra odium generat, concordia nutrit amorem.*

Cavendum est, ne per iracundiam lis incidat cum amico, propterea quod ex jurgio resident in animis vestigia quædam, quæ benevolentiam vertunt aliquoties in odium, Et non optime coire solet semel rescissa concordia. Ergo morositas omnis & asperitas debet abesse ab amicitia.

Castigatio sine ira. XXXVII.

*Servorum ob culpam, cum te dolor urget in iram,
Ipse tibi moderare, tuis ut parcere possis.*

Ne punias servum aut discipulum, quamdiu senseris te iram commotum (pessimus enim author rerum gerendarum ira,) sed prius temperes animo tuo, ut sedatam iracundiam, vel ignoscas, vel mitius punias. Ita Philosophus quidam, Punirem te (inquit servo) ni iratus essem. Et *plato*, sublato in servum baculo, rogatus quid ageret, Ego (inquit) castigo hunc intemperantem, scipsum significans iram concitum.

Patientiam vince. XXXVIII.

*Quem superare potes, interdum vince ferendo :
Maxima enim morum semper patientia virtus.*

Maximi animi est, cum possis vincere, pati tamen, ut vincaris, & negligere adversarium : hac virtute inter mortales non est alia præstantior.

Quæ sita sunt conservanda. XXXIX.

*Conserva potius quæ sunt jam parva labore :
Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.*

Facilius ac tutius servare, quod tuo labore quæsitum est, quam sarcire quod profusione diminueris ac detri veris. Cum enim laboratur integrare, facile defenditur inopia : Verum cum laboratur in damno sarciendo, increfcit & obruit nos egestas.

Consulendum tibi imprimis. XL.

*Dapsilis interdum notis, charis et amicis,
Cum fueris felix, semper tibi proximus esto.*

Cum

Cum tu felix, hoc est, laudâ fortunâ fueris (interdum dapilis) id est, liberalis (notis, charis & amicis) notis, ut vicinis; charis, quos diligis: amicis, ut cognatis: (semper tibi proximus esto) interdum in illos sis beneficus, in te semper; Et itâ amicis sis amicus, ut tibi ipsi sis amicissimus.

DISTICHORVM DE MORIBVS, LIB. II. PRAEFATIO.

*Illevis si fortè velis cognoscere cultum,
Virgilium legito; quòd si magè nòsse laboras
Herbarum vires, Maecr tibi carmine dicet.
Si Romana cupis, vel Punica noscere bella,
Lucanum queras, qui Martis praelia dicet.
Si quid amare libet, vel discere amare legendo,
Nasonem petito: sin autem cura tibi haec est
Ut sapiens vivas; audi; quo discere possis,
Per quæ semotum vitiis traducitur ævum:
Ergo ades. & quæ sit sapientia disce legendo.*

Hoc est, ex aliis poetis alia licebit cognoscere. Virgilius in libris Georg. docet agriculturam. Maecr tradit vires herbarum: quanquam alius quisquâ fuit hic Maecr, quàm is quem habemus vulgò, ni fallor. Lucanus narrat Romanorum civilia bella: ubi legendum arbitror, civilia pro Punica: nihil enim de Punicis bellis scripisse legitur Lucanus. Ovidius tradit artem amandi, & in Elegiis docet amores. Quòd si cupis artem & rationem rectè beatèque vivendi cognoscere, hunc librum legito; is te docebit non vulgares artes & nugas, sed quo pacto vitam exigas semotam, id est, liberam & immunem à vitiis.

De omnibus bene merendum. I.

Si potes, ignotis etiam prodesse memento:

Utilius regno, meritis acquirere amicos.

Non solum in amicos oportet esse beneficum, verum ignoti quoque conciliandi sunt, ac devinciendi beneficentiâ, si modò possis prodesse: utilius enim est quamplurimos amicos parare meritis, id est, benefactis, quàm parare reg-

num. Regnum enim eripi potest, amici succurrunt ejed; & firmiores sunt, quos beneficio adjunxeris, quàm quos potestate premas.

Arcana non scrutanda. I I.

*Mitte arcana Dei, cœlumque inquirere quid sit :
Cum sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.*

Iuxta Socratis sententiam : Quæ supra nos, nihil ad nos; Admonet, ut omisso studio naturalis philosophiæ, ea curemus, quæ ad vitam humanam pertinent, hoc est, ad mores componendos, & animum malis purgandum affectibus.

Mortis timor gaudia pellit. I I I I.

*Linque metum lethi, nam stultum est tempore in omni :
Dum mortem metuis, amittis gaudia vite.*

Eandem sententiam legis in priori libro. Pro amittis arbitror legendum amittere. Qui mortis metu semper anxius vivit, stultè facit : primùm enim non vitat id quod timet; deinde si quid habet hæc vita jucunditatis, eam suo vitio perdit. Iracundia cavenda. I V.

Iratus de re incertâ contendere noli;

Impedit ira animum nè possit cernere verum.

Pyrrhus admonere solitus est tyrones, nè irascerentur; at multò magis cavere oportet iracundiam eos, qui disputant; melius enim judicat qui vacat irâ; contrâ, ira obstat animi judicio.

Expendendum ubi opus est. V.

Fac sumptum properè, cum res desiderat ipsa :

Dandum etenim est aliquid, cum tempus postulat, aut res.

Equidem opinor promptè legendum pro properè. Sumptum, cum necessario faciendus est, libenter & promptè facito, nè videaris gravatim facere; nam aliquid omnino insumendum est, non passim, sed quoties tempus aut causa postulat, hoc est, in nuptiis, in festis, item in amicis.

Fortuna modica tutior. V I.

Quod nimium est fugito, parvo gaudere memento :

Tuta magè est puppis modico quæ flumine fertur.

Humilis fortuna tutior est quàm excelsa, ut navis tutior quæ in parvo est flumine, quàm quæ in pelagi fluctibus

nata

natat. Occulta vitia reticenda. VII.

*Quod pudeat, socios prudens celare memento:
Nè plures culpent id quod tibi displicet uni.*

Nè indicaveris amicis, aut nè committas testibus aliis, ejus te facti pudeat; nè plures reprehendant, si scierint id quod uni tibi displicet, si se lus tibi conficius fueris: hoc est, si quid peccas, pecces sine arbitris.

Occulta tandem revelantur. VIII.

*Nolo putes pravos homines peccata lucrari:
Temporibus peccata latent, & tempore parent.*

Ne putes nocentes lucrari, hoc est, impunè auferre sua peccata: latent quidem, sed ad tempus; postea parent, id est, manifestantur: tempus enim & celat, & aperit omnia. Parent autem dictum est pro apparent.

Imbecillitas virtute compeniat. IX.

*Corporis exigui vires contemnere noli:
Consilio pollet, cui vim natura negavit.*

Noli contemnere inimicum, licet sit pusillo corpore: nam sæpe quod corporis viribus detractum est, natura addidit ingenii viribus. Quanquam hæc sententia latius patet, nempe, Hominem non esse æstimandum proceritate roboreque corporis, sed animo potius.

Cedendum potentiori ad tempus. X.

*Quem scieris non esse parem tibi, tempore cede:
Victorem à victo superari sæpe videmus.*

Si senseris tibi rem esse cum potentiori, cede ad tempus, & sine illum penes esse victoriam. Nam incidit sæpenu-mero opportunitas, ut, mutatis rerum vicibus, vincat qui victus fuerat, & superior sit qui fuerat inferior. Convenit cum illo, *Vir fugiens & denuo pugnabit.* Quidam stultâ pertinaciâ statim aut vincere volunt, aut petiundari.

Rixandum cum familiaribus non esse. XI.

*Adversus notum noli contendere verbis:
Lis minimis verbis interdum maxima crescit.*

Vt antè legisti, Contra verbosos non esse contendendum verbis; ita Cum familiaribus rixandum non est, quod summa discordia soleat nasci ex verbis levissimis.

Fortuna non quærenda sorte. XII.

Quid Deus intendat noli perquirere sorte:

Quid statuat de te, sine te deliberat ipse.

Sensus hic est, Nè sortilegiis ac malis artibus inquiras quid de te futurum sit, quandoquidem id Deus sciri non vult: neque enim te in consilium adhibet, cum aliquid decernit de te; quòd si te vellet id scire, nimirum accerseret te in consilium.

Luxus odium generat. XIII.

Invidiam nimio cultu vitare memento:

Quæ si non ledit, tamen hanc sufferre molestum est.

Germanus sensus sic habet: Nè nimio splendore strepitueque vitæ conflaveris tibi hominum odium, qui tamen si non possint te lædere, tamen molestum est vivere obnoxium odio multorum: at per se jucundum est omnibus esse charum, etiamsi nihil utilitatis inde capias. Quanquã hic ablativus, *nimio cultu*, non referatur ad verbum *vitare*, sed ad *invidiam*, ut subaudias *conflatam*: aut, Ex nimio cultu.

Animus non deponendus ob iniquum
judicium. XIV.

Esse animo forti cum sis damnatus iniquè:

Nemo diu gaudet qui iudice vincit iniquo.

Nè abscicias animum si adversarius vicit te præter jus; nec enim diu exultabit: sed quod perperam pronuntiavit iudex, id Deus rejudicabit.

Reconciliatis lis non refricanda. XV.

Litis præteritæ noli maledicta referre:

Post inimicitias iram meminisse, malorum est.

Post reditum in gratiam non oportet litis antea actæ convitia refricare, sed oblivisci superiorum injuriarum: finit enim simultate, debet & irarum esse finis; secus autem facere, malorum est. Græci vocant *μνησταντας*, verbo videlicet infami, præteritorum malorum memoriam.

Te ipsum neque lauda, neque culpa. XVI.

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse:

Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

Te ipsum nec vituperes, nec laudes; utrumque enim videtur

detur
ob id fa

Vtere
Labitu

Sen

est, in
collig

Sup

Inspi
Stulti

Ali

severi

pien

ar ita

prud

portu

Luxu

Crime

Pug

fusi, a

est, ut

um p

res, 8

sua p

Nolit
Exigu

No

rumo

quid

prop

Quo

Nam

V

detur affectantis inanem gloriam; nam & qui se vituperat, ob id facere videtur ut refellatur ab aliis, & diversa audiat.

Parfimonia. XVII.

Vtere questis modicè, dum sumptus abundat :

Labitur exiguo quod partum est tempore longo.

Sera in fundo parfimonia: dum adhuc multum superest, incipe parcius uti: citius enim effluunt parva, quàm colliguntur.

Supercilium nonnunquam deponendum. XVIII.

Inspiciens esto, cum tempus postulat, aut res :

Stultitiam simul e loco, prudentia summa est.

Aliquando ponendum est supercilium, & remittenda severitas, ut in conviviis: in lusu deponenda persona sapientis, sumenda persona stulti, præsertim inter stultos; ac ità ut stultum agas, non ut stultus fias: summa enim prudentia est, servire tempori. *Loco* id est, cum est opportunum; ità Terentius, In loco verò laudo.

Neque prodigus, neque avarus. XIX.

Luxuriam fugito, simul & vitare memento

Crimen avaritiæ: nam sunt contraria fama.

Pugnant inter se luxus & avaritia; nam alterum est profusi, alterum sordidi: utrumque vitium juxta fugiendum est, utpote quod foedam pariat famam: siquidem qui nimium parci sunt, audiunt *κρυπτὸν πλεονέκτημα*, id est, cumini sectores, & *ὅλην μίσην*, id est, ficos divide, similiaque: qui luxu sua profundunt, nepotes & lurcones appellantur.

Loquaci parum credendum. XX.

Nolito quædam referenti credere semper :

Exigua est tribuenda fides, qui multa loquuntur.

Non statim fides habenda iis qui semper aliquid novi rumoris adferunt, deque aliorum factis renuntiant aliquid: parum enim credendum iis qui multa loquuntur; propterea quod huic vitio vanitas soleat esse admixta.

Ebrius vinum non accuset. XXI.

Quod potu peccat, ignoscere tu tibi noli :

Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis.

Vulgus ità solet excusare sua peccata; Vinum in causa

fuit, bene potius hoc dixi. Verum tibi ipsi imputa, non vi-
no quod tuo vitio noxium fuit, non suo.

Amicis consilia credenda. XXII.

Consilium arcanum tacito committe sodali.

Corporis auxilium medico committe fideli.

In rebus arcanis & tacendis cave ne quemvis confulas,
sed eum duntaxat, cujus fidem in tacendo perspectam ha-
beas, ne non solum non opituletur, sed lædat etiam & in-
famet. Neque enim corporis vitia cuivis aperias, sed me-
dico notæ fidei qui celet & succurrat.

Successus malorum ne te offendar. XXIII.

Successus indignos noli (tu) ferre moleste;

Indulget fortuna malis, ut ledere possit.

In hoc versu multi laborant: Quidam (S.) elidunt in
successus: verum tu si tollas tu dictionem placet hic super-
vacuam nihil supererit scrupuli: Ne te cruciet prosperitas
quæ nonnuquā contingit indignis. Non enim illis favet
fortuna, sed insidiatur, & illicit, ut postea gravius lædat.

Futuros casus providendos. XXIV.

Prospice, qui veniunt hos casus esse ferendos:

Nam levius lædit quicquid prævideris antè.

Quicquid accidere potest homini, id antequam acci-
dat tecum meditare, ut ne subitum sit, si acciderit. Minus
enim cruciant mala quæ non accidunt inopinanti.

Animus in adversis spe fovendus. XXV.

Rebus in adversis animum submittere noli:

Spem retine: spes una hominem nec morte relinquit.

Cum fortuna sævit, sustine te ipsum animi forritudine,
ac serva rebus secundis, nec abjicias spem, quæ sola nec
morientem relinquit. Quamdiu enim anima est, spes est.
Et in pyxide *Pandoræ*, sola spes in labro hæsit. Item Ovid.
Vivere spe vidi, qui moriturus erat.

Opportunitas cum contingit, tenenda. XXVI.

Rem tibi quam noscis aptam, dimittere noli:

Fronte capillatâ, post est occasio calva.

Quoties fortuna offert commoditatem aliquam, quæ ti-
bi sit apta, statim arripe: Nam occasio frontem habet ca-
pillatam,

pilla
terit
hoc
red
illud
pios

Quo
illum
E
ve g
emp
quita
est, a
illud

Forti
Pau
V
letud
tantu
cum
nem
incid
tame
omn

Judi
Nen
N
tis el
sapit

Sit ti
Temp
A
inter

pillatam, ut ea parte teneri possit; verum si semel se ver-
terit, ab occipitio calva est, ut jam apprehendi nequeat;
hoc est, opportunitas cum contingit, teneri potest, non
redit autem cum voles, si neglexeris. Hic admonendum
illud, quod Græci fingunt de deo *Καιρὸς*, de quo nos co-
piosè in proverbiiis.

Futura ex præteritis colligenda. XXVII.

*Quod sequitur spectat, quodque imminet, antè videto
illum imitatore deum, qui partem spectat utramque.*

Ex præteritis futura collige, ex præteritis bene secus-
ve gestis consilium cape, quo pacto futuris occurras. Ex-
emplo Iani dei Romani, quem bifrontem fingebat anti-
quitas: quòd oporteat prudentem virum *ἑπὶ ὀπίσσω καὶ ἔμπροσθεν*, id
est, à fronte & a tergo (ut inquit Homerus) habere oculos,
illud autem sequitur nos, quod præteriit, & à tergo est.

Vitæ ratio habenda. XXVIII.

Fortior ut valeas, interdum parcior eslo;

Pauca voluptati debentur, plura salutì.

Vitæ rationem moderare, magis ex salutis ac bonæ va-
letudinis ratione, quàm voluptatis. Non enim in morbo
tantum oportet ab intemperantia cavere, verum etiam
cum rectè valeamus, parcius utendum est rebus omnibus.
nempe somno, potu, cibo, Venere, lusu, ne in morbum
incidamus. Et nonnihil dandum est voluptati, multò plus
tamen salutì: qua perdita, pereunt simul & voluptates
omnes.

Multitudini cedendum. XXIX.

Judicium populi nunquam contempseris unus:

Ne nulli placeas, dum vis contemnere multos.

Nunquam optima placent multitudini: tamen sapien-
tis est non pugnare solum adversus universos. Nam frustra
sapit, qui solus sapit, cum omnibus desipere videatur.

Valetudo curanda. XXX.

Sit tibi præcipuè, quod primum est, cura salutis:

Tempora ne culpes, cum sis tibi causa doloris.

Ante omnia, bonæ valetudinis rationem habe, ne si tuâ
intemperantiâ in morbum incideris, postea pudore reji-
cias

eias culpam in cœli insalubritatem aut soli, sicuti vulgus solet: nam plerique morbi nobis accidunt ex intemperantia vitæ.

Somnia non observanda. XXXI.

Somnia nè cures, nam meus humana quod optat

Cum vigilat, sperans per somnum cernit id ipsum.

Quidam anxie observant sua somnia, & ex his de futuris æstimant; cum somnia dormientium nascantur ex affectibus vigilantium, neque significant quid sit eventurum, sed quod aliquando cogitaveris dormienti representent.

DISTICHORVM DE MORIB.

LIB. III. PRAEFATIO.

*Oc quicumque velis carmen cognoscere Lector,
Hæc præcepta feres, quæ sunt gratissima vitæ:
Fustræ præceptis animum, nec discere cesses;
Nam sine doctrinâ vitæ est quasi mortis imago.
Commoda multa feres: sin autem spreveris illud,
Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.*

Hoc est præmii loco. Absque ratione bene vivendi, vitæ non est vitæ, sed simulacrum mortis. Hoc carmen utilissima vitæ præcepta tradit, si studeas agnoscere: sin spreveris, te ipsum contempseris, non scriptorem; siquidem tuâ res agitur, non illius.

Rectè agendo aliorum linguam nè timeas. I.

Cum rectè vivas, nè cures verba matorum:

Arbitrii nostri non est quid quisque loquatur.

Si malè de te loquuntur mali, cum tu nihil facias mali, esto contentus conscientia rectè factorum: nam in testium est ut bene agas; non est in te situm quomodo de te loquatur hic aut ille.

Amici crimen celandum. II.

Productus testis, salvo tamen antè pudore,

Quantumcunque potes celato crimen amici.

Si ceteris testis in crimine amici, celabis pro virili maleficium illius, ita tamen ut ipse non lædas famam tuam:

&

& tantum silentii dabis amicitiae, quantum patietur & fama tua, & testimonii religio.

Blandiloquentia suspecta. III.

Sermones blandos blafosque caveremento:

Simplicitas veri sana est, fraus ficta loquendi.

Veritatis simplex est oratio, insidiosa est blandiloquentia, proinde suspecta semper esse debet prudentibus.

Ignava vita fugienda. IV.

Segnitiam fugito, quae vita ignavia fertur:

Nam cum animus languet, consumit inertia corpus.

Ignava & otiosa vita fugienda est: nam torpor animi, corpori quoque situm & languorem adducit; animi exercitatio, corporis quoque valetudini confert.

Animus fessus relaxandus. V.

Interpone tuis interdum gaudia curis,

Ut possis animo quemvis sufferre laborem.

Animus seriis negotiis fatigatus, aliquando relaxandus est honestis ac moderatis voluptatibus, ut redintegratio viribus ad ferendos labores sufficiat: Nam, quod caret alternâ requie durabile non est.

Malo animo neminem reprehendas. VI.

Alterius dictum aut factum nè carpseris unquam,

Exemplo simili nè te derideat alter.

Quod in alios feceris, hoc in te fiet ab aliis. Si libenter reprehendas aliorum facta dictaque, tuo exemplo & alii in te utentur.

Hereditas augenda. VII.

Quae tibi sors dederit tabulis suprema notato,

Augendo serva; nè sis quem fama loquatur.

Quod tibi obvenit ex testamento tuorum, id serva, nè fias vulgo fabula. Quae sors (suprema) id est, hereditas dederit tibi, notato id est, inscribe tabulis testamentariis; vel notato id est, scripta tabulis ea augenda serva, id est, ita serva, ut augeas etiam: vulgus enim multa dicere solet in *μυλέρη*; id est, in novas nactos divitias.

Senectus sit munifica. VIII.

Cum tibi divitiae superant in fine senectae,

Munificus

Munificus facito vivas, non parvus amicis.

Est vitium hoc senibus peculiare, ut quò propius accedant ad mortem, hoc sint contractiores: (*superant*) id est, superlunt & abundant (*in fine senectæ*) id est, in extrema senectute, quam decrepitam vocant. Tum igitur dones, sed amicis, qui te foveant obsequiis.

Verba attendenda, non os loquentis. IX.

*Vtile consilium dominus ne despice servi,
Nullius sensum, si prodest, tempseris unquam.*

Propter auctoris humilitatem non est contemnenda salubris sententia. Nec spectandum est quis dicat, sed quid dicatur.

Præsenti utendum fortuna. X.

*Rebus & in censu, si non est, quod fuit ante,
Fac vivas contextus eo quod tempora præbent.*

Diminutâ fortuna tua, non est utendum eodem splendore quo prius, sed contentus eris eo genere vitæ, quod præsens fortuna tibi præbet, & quod adest, boni consules.

Vxor spe dotis non ducenda. XI.

*Uxorem fuge ne ducas sub nomine dotis:
Nec retinere velis, si cœperit esse molesta.*

(*Fuge*) id est, cave ne ducas uxore sub nomine dotis, id est, dotis causâ. Et si duxeris dotatam, ne dotis respectu eam retineas, si tibi gravis sit, sed contempta dote, repudies. Quanquam id apud Christianos non habet locum.

Alieno sapere exemplo. XII.

*Multorum discite exemplo, quæ facta sequaris,
Quæ fugias: vita est nobis aliena magistra.*

Qui suis discunt periculis quid expediat, magna mercede discunt: sapiens ex aliorum vita sumit vivendi consilium: Hoc illi infamiam conflagit: cavebo ne quid simile faciam. Hoc illi bene cessit: imitabor.

Nihil ultra vires. XIII.

*Quod potes id tentes; operis ne pondere pressus,
Succumbat labor, & frustra tentata relinquant.*

Prius expende vires tuas, quàm aggrediare negotium: ne postea victus difficultate, turpiter relinquant, quod temerè suscepisti.

Consen-

Consentire videtur, qui tacet. XIV.

*Quod nos si haud recte factum nolito tacere,
Ne videre malos imitari velle, tacendo.*

Noli dissimulare, si quid videris non rectè fieri: videberis enim probare cum files. Silentium enim aliquando consensus esse videtur.

Rigor favore temperandus. XV.

*Judicis auxilium sub iniqua lege rogato:
Ipse etiam leges cupiunt, ut jure regantur.*

Si premeris iniquâ lege, hoc est, durâ & inhumanâ, confugas ad iudicis æquitatem; Non enim hoc est contra leges, sed ex mente legum, ut ad æquitatem redigantur & temperentur. Iniqua lex est, cum summo jure contenditur: Veluti si pauper in vincula conjiciatur quod non alar patrem, cum lex dicat, Liberi parentes alant aut vinciantur. Aliquando lex durior est, ut terreat. In his iudex, hoc est, Prætor, aut Princeps potest succurrere.

Feras quæ culpa tua pateris. XVI.

*Quod merito pateris, patienter ferre memento:
Cumque reus tibi sis, ipsum, te iudice, damna.*

Incommodum, quod tua culpa tibi accidit, non imputabis alii, quàm tibi, & cum tibi sis conscius, damna te ipsum, tuique iudex esto & ea te pœna dignum existimato.

Multa legenda, sed cum iudicio. XVII.

*Multa legas facito, perlektis perlege multa;
Nam miranda canunt, sed non credenda Poetæ.*

Multa quidem legas, sed cum iudicio. Non enim omnia vera sunt, quæ legis apud Poetas. Fortassis pro perlege legendum est perline, hoc est, dele, & corrige, etiam si Plaudes vertit, *paripæo*.

Modestè in convivio loquendum. XVIII.

*Inter convivas fac sis sermone modestus,
Ne dicare loquax, dum vis urbanus haberi.*

In foro locus est eloquentiæ, in cubiculo silentii; in conviviiis alternis ac moderatis sermonibus uti convenit, iisque venustis & amœnis. Quidam, dum humanitatem affectant, loquacitate molesti sunt reliquis convivis, quibus non reliquunt loquendi spatium, Iracun-

Iracundia vxoris non formidanda. XIX.

Conjugis iratæ noli tu verba timere.

Nam lachrymis struit insidias, dum fœmina plorat.

Vxores lachrymas habent in promptu; his expugnant viros. Admonet igitur ne quid commoveamur huiusmodi lachrymis: fingunt enim eas sæpenumero, quod viros suos fallant, velut cum simulant se commoveri zelotypiâ, ut suum adulterium dissimulent, aut iratas se fingunt ei quem afflictum amant. Pro noli tu, legendum arbitror, nolito.

Quæ sitis utendum, non abutendum. XX.

Uttere quæ sitis, sed nê videaris abuti:

Qui sua consumunt, cum deest, aliena sequuntur.

Uttere quæ parâsti, non abutere, nê profusis bonis tuis cogaris vel impudenter rogare aliena, vel serviliter ex alieno vivere, vel periculose furari aliena.

Mors non formidanda. XXI.

Fac tibi proponas mortem non esse timendam;

Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est.

Mors vel ob hoc timenda non est, quod finis est omnium huius vitæ malorum.

Vxor loquax, si proba, ferenda. XXII.

Vxoris linguam, si frugi est, ferre memento:

Namque malum est nil velle pati, nec posse tacere.

In amicis leviusculi quædam vitia ferenda sunt, si alioqui probi fuerint; velut in vxore, si paulò sit loquacior aut linguæ procacioris, ferendum est, si alioqui pudica est & frugi, hoc est, suofungens officio, maximè quod linguæ morbus ei sexui peculiaris est. Malus est is qui nihil vitii ferre potest in aliis, præsertim cum res facilis sit tacere. Sic enim vxor desinet obgannire, si nihil respondeas, quemadmodum solitus est Socrates.

Pietas erga parentes. XXIII.

Dilige non agra charos pietate parentes:

Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

Pietas, amor, & cultus est erga parentes, patriam, Deum, & si quis locoparentum est: quidam veluti legibus coacti, colunt parentes, non ex animo. Dilige parentes charos pie-

tate

tate non rega) id est, non coactè neque gravatim, sed promptè & alacriter: Et siquid inciderit dissidij inter parentes, ita alteri obsequaris, vt alterum non offendas; sed pietas tua careat omni molestiâ.

DISTICHORVM DE MORIBVS

LIB. IIII. PRAEFATIO.

*Sciam quicumque cupis traducere vitam,
Nec vitiis bere animam, quæ moribus obsunt;
Hæc præcepta tibi semper relegenda memento:
Inuenies aliquid, in quo te utare magistro.*

Et hoc præmium est quarti libri. Si vis esse liber ab omnibus vitiis, & nullius mali conscius vivere, hæc semper habeas præ manibus; in quibus aliquid inuenies, in quo teipso magistro possis uti, hoc est, ut ipse regas ac modereris vitam tuam, adjutus his præceptis.

Divitiarum contemptus. I.

*Despice divitias, si vis animo esse beatus;
Quas qui suspiciunt mendicant semper avari.*

Non jubet abjicere divitias, sed non magni facere: etenim qui has suspiciunt, hoc est mirantur ac magnificiunt, tum non audent uti quæ possident, & semper aliquid accumulant, semper mendicant, hoc est, egeni sunt.

Vivere ad naturam optimum. II.

*Commoda naturæ nullo tibi tempora deerunt,
Si contentus eo fueris, quod postulat usus.*

Si metiaris sumptus usu, hoc est, necessitate, non ambitione, neque voluptate, nunquam tibi deerunt commoditates naturæ, quæ paucis contenta est, cum cupiditates immensum desiderant.

Res ratione agendæ. III.

*Si sis incautus, nec rem ratione gubernes:
Soli fortunam, quæ non est, dicere cæcam.*

Si res malè tibi succedunt tuapte negligentia, nè confuses culpam in Fortunam, & illam cæcam appelles, cum tu ipse magis parum prospexeris. Potest accipi bifariam, quæ non est, id est, quæ nulla est: fingunt enim mortales hanc

Deam,

Deam, cum nulla sit. Aut *Quæ non est*, subaudi cæca.

Amor pecuniæ ad usum. I V.

Dilige denarium, sed parçè dilige formam :

Quam nemo sanctus, nec honestus captat habere.

Amare pecuniam ad usum, prudentis est: amare ut formâ pascas oculos, avari ac dementis. Denarium volunt omnes, formam soli mali captant.

In valetudine nè opibus parcas. V.

Cum fueris locuples, corpus curare memento :

Ager dives habet nummos, sed non habet ipsum.

Cum agitur de corporis valetudine, nè tum parcas divitiis tuis. Etenim qui morbo non succurrit, nè minuat pecuniam, is habet quidem nummos at seipsum non habet, cum malè valeat. Mavult nummos esse salvos quam seipsum; & illis frui quam seipso. Fortasse pro sed legendum se.

Castigatio paterna ferenda. V I.

Verbera cum tuleris discens aliquando magistri :

Fer patris imperium, cum verbis exit in iram.

Vapulasti puer à præceptore, cum disceres literas; multo magis ferre convenit, cum pater te verbis objurgat. Tulisti literatoris tyrannidem multo severiorem, feras & patris imperium, qui etiam cum irascitur, tamen à verbis temperat.

Certa & utilia agenda. V I I.

Res age quæ prosunt : rursus vitare memento,

In quibus error inest, nec spes est certa laboris.

De quibus dubitas, ea nè feceris. Age illa, ex quibus certa speratur utilitas Rursus in quibus falli possis, & incertum est profuturane sint, an nocitura, ab iis abstineas.

Libentur donandum. V I I I.

Quod donare potes, gratis concede roganti :

Nam rectè fecisse bonis, in parte lucrorum est.

Dona libenter, si quid potes. Nam lucrum est non dandum, quod contuleris in bonos : & beneficium dando accipit, qui digno dedit. Redit enim cum foenore, quod pro bono viro benefeceris,

Suspici

Quæ
Na

stati
cili
ma
eni
exc
nasc

Cum
Ind

C
fertu
dam
perer
um e
quod

Cum
Vnum

C
præc
nem.
homin

Cum t
Fac sap

Si n
nisi ad
poris r

Auxili
Nec qu

Cor
fidei a

Suspicio statim expedienda. IX.

*Quod tibi suspectum est, confestim discute quid sit;
Namque solent, primò quæ sunt neglecta, nocere.*

Quæ suspicionem habent mali ea noli negligere; sed statim examina, & exquire cujusmodi sint. Nam initiis facilimè medeberis, si quid mali sit: at neglecta crescunt, & maximè lædunt postea. Veluti si suspicaberis amicum alieniore esse in te animo, noli negligere quid sibi velit, sed excute unde hoc natum sit; & si quid est, statim occurre nascenti malo.

Venus abstinentiâ cohibenda. X.

*Cùm te detineat Veneris damnosa voluptas,
Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica est.*

Cave ne duplices morbum tuum; unus enim utcumque fertur, duo simul ferri non possunt. Amare, damnosa res damnosa gula; quòd si pariter utroque laboras malo superest ut mox ad egestatem redigaris. Gulam vocat studium exquisitorum ciborum, eamque dicit veneris amicam, quòd per eam venter saginatur, res & fama decrescit.

Homo malus, fera pessima. XI.

*Cùm tibi proponas animalia cuncta timeve:
Vnum hominem tibi præcipio plus esse timendum.*

Cùm tuâ sponte putes omnes feras esse timendas, præcepto unum animal maximè timebis, nempe hominem. Nam nulla bellua magis homini nocet, quàm homo homini.

Sapientia fortitudini præferenda. XII.

*Cùm tibi prævalida fuerint in corpore vires,
Fac sapias; sic tu poteris vir fortis haberi.*

Si natura dedit vires corporis, non statim vir fortis eris, nisi adjunxeris ingenii vim, hoc est, sapientiam; quâ corporis robore rectè utaris.

Amicus cordi medicus. XIII.

*Auxilium à votis petito, si fortè laboras;
Nec quisquam melior medicus, quàm fidus amicus.*

Corporis morbos aperi medico, animi morbos aperi fideli amico. Ille pharmacis sanat, hic verbis. Aliter; Si quid

quid morbi inciderit, magis amicum accersere, quàm medicum.

Sacrificium, spiritus contribulatus. XIV.

Cùm sis ipse nocens, moritur cur víctima pro te?

Stultitia est, morte alterius sperare salutem.

Veteres credebant expiari scelus commissum tunc etiam pecude, quæ nihil commiserat, & pro alieno peccato innocens dabat pœnas, cùm is, qui peccavit, potius mactari debuerit quàm víctima. Stultè autem sperabant alienam mortem sibi saluti fore, cùm sua quemque mala de suo pendere oporteat.

Amicus ex moribus deligendus. XV.

Cùm tibi vel socium, vel fidum quæris amicum,

Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.

Amicus quem velis adungere, non æstimandus est censu, sed ex moribus. Idem oportet fieri in uxoribus.

Avaritia vitanda. XVI.

Utere quæ sitis opibus, fuge nomen avari :

Quid tibi divitiæ prosunt, si pauper abundas?

Frustra parâsti divitias, si partis uti non audes, & inter magnas opes vivis inops. Nihil enim refert habere, si quæ habes nihilo plùs tibi prosunt, quàm ea quæ non habes.

Voluptas inimica famæ. XVII.

Si famam servare cupis, dum vivis, honestam,

Fac fugias animo, quæ sunt mala gaudia vitæ.

Si cupis honestam tueri famam, noli amare voluptates inhonestas, nempe gulæ, libidinis, & similia.

Senem etiam delirum nè irriferis. XVIII.

Cùm sapias animo, noli irridere senectam :

Nam quicumque senex, sensus puerilis in illo est.

Cùm per ætatem vigeat ingenium tuum, & animi vis, noli deridere senectutem, quæ minùs animo valeat. Deserpiscit enim omnis senex, & ad puerilem stultitiam redit. Ætatis igitur vitium ferendum, non ridendum est.

Opes fluxæ, ars perpetua. XIX.

Disce aliquid: nam cùm subito fortuna recedit,

Ars remanet, vitæque hominis non deserit nunquam.

Opes sæpenumero subira fortuna eripit homini, veluti incendio, ferro, bello, naufragio: verum arseripi non potest. Hæc itaque certissima possessio est, quæ semper & ubique te possit alere.

Mores ex verbis cogniti. XX.

*Omnia perspicito tacitus, quæ quisque loquatur:
Sermo hominum mores & celat, & indicat idem.*

Nulla res magis arguit & aperit vitam & ingenium hominis, quam illius oratio: hoc est certissimum animi speculum. Igitur si vis hominem cuiusmodi sit cognoscere, perpende tecum qualis sit illius oratio. Sermo indicat mores hominis si loquatur ex animo: & celat idem, si vel taceat, vel dissimulante loquatur.

Ars usu iuvanda. XXI.

*Exerce studium, quamvis perceperis artem:
Ut cura ingenium, sic & manus adjuvat usum.*

Ut evanescunt disciplinæ, nisi exercitatione confirmes, sic artificium opere confirmandum erit, nè excidat.

Vitæ contemptus. XXII.

*Multum nè cures venturi tempora lethi:
Non timet is mortem, qui scit contemnere vitam.*

Si vis liber esse à metu mortis, disce vitam non magni facere. Et (quemadmodum eleganter docet *Aristoteles*) nullius rei iucunda fruitio est, nisi quam aliquo modo contempseris.

Discendum & docendum. XXIII.

*Disce, sed à doctis, indoctos ipse doceto:
Propaganda etenim rerum doctrina bonarum.*

Disce non à quovis, sed ab his qui possunt docere. Rursum quod ab aliis didiceris, id aliis imperti. Utilem enim rerum scientiam non est premenda, sed per manus tradenda.

Bibendi ratio. XXIV.

*Hoc bibe quod profit, si tu vis vivere sanus:
Morbi causa mali est homini quandoque voluptas.*

Ne biberis supra vires. Brevis enim illa bibendi voluptas, sæpenumero conciliat homini molestum & diuturnum morbum.

Nè damnes quod probaveris. XXV.

*Laudâris quodcunque palâm, quodcunque probâris,
Hoc vide nè rursus leuitatis crimine damnes,*

Levis & inconstans videberis, si, quod aliquando coram multis laudâris, idem postea damnes. Quod si mutâsti sententiam, fac fileas. Fortasse pro *vide*, legendum est *fuge*. *Crimine*) id est, suspicione & cum vituperio.

Circumspectus sis in vtraque fortuna. XXVI.

Tranquillis rebus quæ sunt aduersa caveto:

Rursus in aduersis melius sperare memento.

Nè securus sis, cum fortuna tranquilla est, sed tempestatem cave. Rursus cum fortuna sævit, animum sustine spe melioris fortunæ, quæ successura sit. In secundis rebus timenda sunt aduersa, nè sis supinus; in aduersis speranda sunt lætiora, nè deficias animo.

Studio crescit sapientia. XXVII.

Discere nè cesses; curâ sapientia crescit:

Rara datur longo prudentia temporis usu.

Iuxta *Solonis* sententiam, Oportet senescere semper aliquid addiscentes. Nam (*rara*) hoc est, singularis & eximia prudentia contingit *longo usu*) id est, diuturnâ experientiâ ætatis. Quanquam mihi magis probatur, hic ut sit sensus; semper discere; studio crescit sapientia. Nam pauci sunt, qui prudentes evadunt experientiâ rerum; vel quia paucis contingit diu vivere, vel quia complures stultitiam non exuunt hâc vitâ. Certissima ac brevissima ad sapientiam via est doctrina.

Parcè laudandum. XXVIII.

Parcè laudato: nam quem tu sæpe probâris,

Vna dies, qualis fuerit, monstrabit, amicus.

Nè laudes amicum effusius, cujus non feceris periculum; siquidem ille sæpius abs te laudatus, uno aliquo die declarabit alium fuisse se quàm tu prædicâras.

Discere nè pudeat. XXI X.

Nè pudeat, quæ nescieris, te velle doceri:

Scire aliquis laus est, pudor est nil discere velle.

Quidam stulto quodam pudore malunt semper nescire, quàm

quàm sensel discere: cum scire pulchrum sit, & pudendum nihil velle discere. Ergò honestum velle.

Rebus utendum ad sobrietatem. XXX.

Cum Venere & Baccho lus est & iuncta voluptas:

Quod lautum est animo complectere, sed fuge lites.

Excerpe quod inest boni: fuge quod adjunctum est mali. Exhilarat potatio, discutit curas, utere hac commoditate: sed rursus ebrietas incitat ad jurgia, hoc cave. Item Venus delectat: sed habet sua jurgia. Ama igitur absque dissidiis.

Tristibus & tacitis non fidendum. XXXI.

Demissos animo, ac tacitos vitare memento:

Qua flumen placidum est, forsan latet altius unda.

Tristes ac tacitos vita; videntur enim aliquid magni mali moliri: quemadmodum cavendum est flumen eâ parte quâ tranquillum est, nam illud profundissimum esse solet. Ità *Cæsar* magis metuebat *Brutum* & *Cassium*, pallidos ac tacitos, quàm *Antonium* ebrium.

Sors forti conferenda. XXXII.

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,

Alterius specta quo sis discrimine pejor.

Quoties tædet te tuæ sortis, confer eam cum aliorum fortunâ: & videbis te nihilo pejorem, hoc est, infeliciorem multis.

Ultra vires nihil aggrediendum. XXXIII.

Quod potes id tenta, nam littus carpere remis

Tutius est multo, quàm velum tendere in altum.

Aggredere tuta magis quàm magna. Tutius enim tutò navigare juxta littus, ac remis uti, quàm passis velis periclitari in fluctibus. Nec enim omnibus favent venti fortunæ.

Cum justo iniquè non contendendum XXXIV.

Contra hominem justum pravè condendere noli.

Semper enim Deus injustas ulciscitur iras.

Noli pravè hoc est, maliciosè & datâ operâ, ac perversè contendere cum homine justo. Nam Deus nunquam hoc relinquit inultum.

Nè damnes quod probaveris. XXV.

*Laudâris quodcunque palam, quodcunque probâris,
Hoc vide nè rursus levitatis crimine damnes,*

Levis & inconstans videberis, si, quod aliquando coram multis laudâris, idem postea damnes. Quod si mutâsti sententiam, fac fileas. Fortasse pro *vide*, legendum est *fuge*. *Crimine*) id est, suspicione & cum vituperio.

Circumspectus sis in ytraque fortuna. XXVI.

Tranquillis rebus quæ sunt adversa caveto:

Rursus in adversis melius sperare memento.

Nè securus sis, cum fortuna tranquilla est, sed tempestatem cave. Rursus cum fortuna sævit, animum sustine spe melioris fortunæ, quæ successura sit. In secundis rebus timenda sunt adversa, nè sis supinus; in adversis speranda sunt lætiora, nè deficias animo.

Studio crescit sapientia. XXVII.

Discere nè cesses; curâ sapientia crescit:

Rara datur longo prudentia temporis usu.

Iuxta Solonis sententiam, Oportet senescere semper aliquid addiscentes. Nam (*rara*) hoc est, singularis & eximia prudentia contingit *longo usu*) id est, diuturnâ experientiâ ætatis. Quanquam mihi magis probatur, hic ut sit sensus; semper discere; studio crescit sapientia. Nam pauci sunt, qui prudentes evadunt experientiâ rerum; vel quia paucis contingit diu vivere, vel quia complures stultitiam non exuunt hanc vitâ. Certissima ac brevissima ad sapientiam via est doctrina.

Parcè laudandum. XXVIII.

Parcè laudato: nam quem tu sæpe probâris,

Vna dies, qualis fuerit, monstrabit, amicus.

Nè laudes amicum effusivè, cujus non feceris periculum; siquidem ille sapius abs te laudatus, uno aliquo die declarabit alium fuisse se quàm tu prædicâras.

Discere nè pudeat. XXIX.

Nè pudeat, quæ nescieris, te velle doceri:

Scire aliquid laus est, pudor est nil discere velle.

Quidam stulto quodam pudore malunt semper nescire, quàm

quâ
nihil

Cum
Quo
E

mali
ditat
tem
que

Dem
Quâ
T
mali
parte
soler
dos a

Cum
Alter
Q
fortun
orem

Quod
Tutius
Ag
tò nat
peric
fortun

C
Contra
Sempe
No
sè con
hoc re

quàm semel discere: cùm scire pulchrum sit, & pudendum nihil velle discere. Ergò honestum velle.

Rebus utendum ad sobrietatem. XXX.

Cum Venere & Baccho lux est & iuncta voluptas:

Quod tantum est animo complectere, sed fuge lites.

Excerpe quod inest boni: fuge quod adjunctum est mali. Exhilarat potatio, discutit cùras, utere hâc commoditate: sed rursus ebrietas incitat ad jurgia, hoc cave. Item Venus delectat: sed habet sua jurgia. Ama igitur absque dissidiis.

Tristibus & tacitis non fidendum. XXXI.

Demissos animo, ac tacitos vitare memento:

Quâ flumen placidum est, forsâ latet altius unda.

Tristes ac tacitos vitâ; videntur enim aliquid magni mali moliri: quemadmodùm cavendum est flumen câ parte quâ tranquillum est, nam illud profundissimum esse solet. Itâ Cæsar magis metuebat Brutum & Cassium, pallidos ac tacitos, quàm Antonium ebrium.

Sors sorti conferenda. XXXII.

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,

Alterius specta quo sis discrimine peior.

Quoties tædet te tuæ sortis, confer eam cum aliorum fortunâ: & videbis te nihilo pejorem, hoc est, infeliciorem multis.

Ultra vires nihil aggrediendum. XXXIII.

Quod potes id tenta, nam litus carpere remis

Tutius est multo, quàm velum tendere in altum.

Aggredere tuta magis quàm magna. Tutius enim tutò navigare juxta litus, ac remis uti, quàm passis velis periclitari in fluctibus. Nec enim omnibus favent venti fortunæ.

Cum justo iniquè non contendendum XXXIV.

Contra hominem justum pravè condendere noli.

Semper enim Deus injustas ulciscitur iras.

Noli pravè hoc est, malitiosè & datâ operâ, ac perversè contendere cum homine justo. Nam Deus nunquàm hoc relinquit inustum.

Fortuna utraque æquè ferenda: XXXV.

Ereptis opibus noli gaudere querendo:

Sed gaude potius, tibi si contingat habere.

Si divitiæ contingant, gaude; si ereptæ fuerint, nolito cruciari, sed tunc utere philosophiâ. Neque enim tantum boni habent, ut sit admodum dolendum, si perierint; neque rursus tantum mali, ut non sint libenter accipiendæ, si fortè contigerint. Constat carmen esse depravatum: Arbitror legendum, *Nolim morere querendo*. Porro querendo non est à *quæro*, sed à *queror* deponenti verbo.

Ab amico quid ferendum. XXXVI.

Est jactura gravis, quæ sunt, amittere damnis:

Sunt quedam, quæ ferre decet patienter amicum.

Si verbulo lædat amicus, ferendum est. At damna rerum nemo potest æquo animo ferre. In his igitur cavendum nè lædamus amicum.

Tempor non confidendum. XXXVII.

Tempora longa tibi noli promittere vitæ:

Quocunque ingrederis, sequitur mors corporis umbra.

Nemo potest sibi longævitatē promittere; cum mors hominem quocūque eat non aliter insequatur, quam umbra corpus. Fortasse legendum *Corpus ut umbra*.

Deus quibus placandus. XXXVIII.

Thure Deum placa, vitulum sine crescat aratro:

Nè credas placare Deum, dum cæde litatur.

Non gaudet Deus morte pecudum, ergo thure litandum est illi, hoc est, reinnoxiâ, & minimi sumptûs. At hodie plerique Christianorum, licet apud hos sublatus sit mos immolandi pecudes, tamen Deum ac Divos sibi tantum non devinctos esse putant, si eis gemmas, aurum, argentum, serica suspenderit, vel ostentanda tantum, vel in luxum paucorum vertenda: immemores, hæc semper à sanctis fuisse contempta, & si fortè obtigerint, in egentium usus fuisse effusa.

A potentioribus læsus dissimula. XXXIX.

Cede locum læsus fortunæ, cede potenti:

Cedere qui potuit, prodesse aliquando valebit.

Qui

Qui rem habet cum proceribus, quoniam prodesse possunt in multis, necesse est, ut aliquando musset injurias, id est, tacitus ferat. Lædunt enim aliquando potentes, & tyrannidem exercent. Hic igitur prudens illis debet cedere, ut postea per illos, suis prodesse possit. Nam si resistens reddiderit eos hostes, nec sibi, nec suis prodesse poterit.

Cagista te ipsum. XL.

*Cum quid peccaris, castiga te ipse subinde:
Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.*

Vbi senseriste alicubi peccasse, statim pœnas sumito de teipso, & noli tibi ignoscere: teipsum objurga, tibi ipsi laboris aliquid indicito. Nam, ut in sanandis vulneribus dolor dolore sanatur; siquidem nè doleat vulnus, infundis acria quæ mordent: sic ista reprehensio, tametsi amara est, tamen medetur vitio animi.

Amicus mutatus non vituperandus. XLI.

Damnis nunquam post longum tempus amicum.

Mutavit mores: sed pignora prima memento.

Si is, cum quo tibi fuit diutina consuetudo, fortè mutatis moribus, alius esse cœperit, hoc debes tribuere veteri necessitudini, nè vituperes eum, etiamsi non est dignus, qui ametur.

Beneficiorum collatio attendenda. XLII.

Gratior officiis quò sis magè, charior esto:

Nè nomen subeas, quod dicitur officiperda.

Vt sis charus omnibus, esto gratus. *Officiis*) id est, beneficiis & benemeritis. Invisum enim apud omnes est nomen *officiperde*. Sic enim vocant eum, in quem collocatum officium perditur. Nihil enim tam perit, atque id quod confertur in ingratum.

Suspicionem tolle. XLIII.

Spectus caveas, nè sis miser omnibus horis:

tam timidus & suspectis aptissima mors est.

Qui sibi fingit periculum, is nunquam non miser vit. Nihil ligitur huic aptius, quàm mors; quandoquidem ea potest jucundè vivere. *Spectus*, hic accipitur activè & suspicioso.

Humanitas erga servos. XLIV.

*Cum fueris servos proprios mercatus in usus,
Et famulos dicas; homines tamen esse memento.*

Sic utare servis tuis, licet emptis, ut memineris homines esse, non pecudes: quod empti sunt, fortunæ tuit; quod homines sunt, in hoc tibi sunt pares.

Occasionem rei commodæ nè prætermittas. XLV.

*Quamprimum rapienda tibi est occasio prima:
Nè rursus queras, quæ jam neglexeris antè.*

Occasio, quam antè dixit frontem habere capillatam, statim est arripienda: nè si se subdlexerit, frustra quæras posteaquam prius contempseras.

Non lætandum de repentino obitu. XLVI.

*Morte repentinâ noli gaudere malorum:
Felices obeunt, quorum sine crimine vita est.*

Si mali subito moriantur, dolendum magis est, quam gaudendum. Gaudendum potius in morte bonorum, quorum mors felix est. Vel sic, Si videris malos subito tolli, noli gaudere. Contingit idem bonis & innocentibus, ut intelligas hoc casu accidere, non vindictâ numinis.

Pauper simulatum vitet amicum. XLVII.

Cum conjux tibi sit, nec res, & famâ labore;
Vitandum dicas inimicum nomen amici.

Si pauper habueris uxorem quæ laboret famâ, hoc est de qua homines malè loquuntur, (*ducas*) id est, existimes nomen amici vitandum esse, ut pote inimicum famæ tuæ videberis enim prostituere uxorem hoc prætextu, & hoc nomir e divites pauperum uxores captant. Tamen potest & alius esse sensus, nimirum hic: Si tibi sit uxor satis lautâ famâque secundâ, noli te dare in familiaritatem potentum, nè quid labis uxori tibi que contra has.

Iunge studium. XLVIII.

*Eum tibi contingat studio cognoscere multa:
Fac discas multa, & vites nescire doceri.*

Quo plura didiceris, hoc plura stude cognoscere, ne videaris indocilis ullius rei.

Brevit

Mira
Hos
Se
nia
fingu
apert

DIC
hab

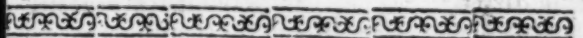
rates
nores
Amicis
tent
Lucrum
Infortun
volupt
Veritati
Violenti
Volupta
Pietatem
A vitiis a
Supplicib
Sapientia
dine.
Bonos in
Probrum

Brevitas memoriæ amica, X L I X.

Miraris verbis nudis me scribere versus?

Hos brevitatis sensus fecit conjungere bimos.

Sententia nudis verbis explicanda est: melius enim meminimus quæ brevia sunt: Idcirco nudis verbis singula præcepta singulis distichis complecti voluit, ut apertior esset & brevior.

Dicta Sapientvm, e Græcis vt

habentur, à nescio quo Græculo utcunque collecta, vel conficta potius, *Erasmo* interprete.

PERIANDRI CORINTHII.

Mnibus placero. Ea facito, quorum non possis pœnitere.

Periculosa temeritas. Quod justum est imitare.

Semper volup- Bene meritos honora.

rates sunt mortales, ho- Calumniam oderis.

nores autem immortales. Cum erraris, mura cōsiliū.

Amicis adversā fortunā v- Omnibus te ipsum præbe.

tentibus idem esto. Magistratus metue.

Lucrum turpe res pessima. Quicquit promiseris facito.

Infortunium tuum celato, nè Age quæ justa sunt.

voluptate afficias inimicos Principibus cede.

Veritati adhæreto. Ajurejurando abstine.

Violentiam oderis. Laudato honesta.

Voluptati tempera. Beneficium repende.

Pietatem sectare. Bona res quies.

A vitiis abstine. Liberos institue.

Supplicibus misericors esto. Litem oderis.

Sapientiam utere consuetu- Audi quæ ad te pertinent.

dine. Responde in tempore.

Bonos in pretio habeto. Mè cui invidas.

Probrum fugito. Oculos moderare.

Spem fove.	Mortalia cogita.
Affabilis esto.	Ne prior injuriam facias.
Diuturnam amicitiam custodi.	Mortuum nè rodito.
Concordiam sectare.	Consule inculpatè.
Nè loquaris ad gratiam.	Teipsum nè negligas.
Nè tempori credideris.	Mortem oppete pro patria.
Nè quavis de re doleas.	Ex ingenuis liberos crea.
Seniorem reverere.	Arcanum cela.
Parcito tanquã immortalis.	Opportunitatem expecta.
Sperato tanquam mortalis.	Largire cum utilitate.
Ne effieraris gloriã.	Dolorem fuges.
Cede magnis.	Amicis utere.
	Delecta amicos.

BIANTIS.

In speculo teipsum contemplare, & si formosus apparebis, age quæ deceant formam: si deformis, quod in facie minus est, id morum pensato pulchritudine.

De numine nè malè loquarè, quid sit autem ausculta. Audito multa, loquere pauca.

Prius intellige, & deinde ad opus accede.

Nè ob divitias laudâris virum indignum.

Persuasione cape, non vi.

Compara in adolescentia quidem modestiam, in senectute verò sapientiam.

PITTACI MITYLENAEI.

Quæ facturus es, ea nè prædixeris: frustratus enim rideberis.	Desidiosus nè esto.
Deposita redde.	Nè contende cum parentibus, etiam si justa dixeris.
A familiaribus in minutis rebus læsus feras.	Nè geras imperium priusquam parère didiceris.
Amico nè maledixeris.	Infortunatum nè irriseris.
Vxori dominare.	Quæ fieri non possunt, cave nè concupiscas.
Quæ feceris parentibus, eadem à liberis expecta.	Nè festinaveris loqui.
	Nosce teipsum.

Ante omnia venerare nu- men.	Legibus pare.
Parentes reverere.	Nè quid nimis.
Vcluptatem coerce.	Audito libenter.
Inimicum nè putes amicum	Inimicitiam solve.
Inter amicos nè sis iudex.	Vxorem ducito ex æquali-
Nè lingua præcurrat men- tem.	bus: nè si ex ditioribus dux- eris, dominos tibi pares, non affines.

CLEOBULI LINDII.

Nè sis unquam elatus.	fiscere.
Libros revolve.	Lapis, auri index: aurum,
Iustè judicato.	hominum.
A maledicentiâ temperato.	Mendax calumnia vitam
Parentes patientiâ vince.	corrumpit.
Inferiorem nè reiicias.	Mendaces odit quisquis pru-
Nè teipsum præcipites in discrimen.	dens ac sapiens,
Res amici diligas, & perinde	Domus curam age.
serve ut tuas.	Liberos tibi charissimos e-
Quod oderis, alteri ne fece-	radi.
ris.	Bonis benefacito.
Nè cui miniteris: est enim	Suspicionem abjicito.
muliebre.	Beneficii accepti memen-
Citiùs ad infortunatos ami-	to.
cos quam fortunatos pro-	Aliena nè concupiscas.
	Voto nihil pretiosius.

CHILONIS LACEDAEMONII.

Nosce teipsum.	Nè cui inideas mortalia.
Temperantiam exerce.	Turpia fuge.
Tempori pare.	Iustè rem para.
Multitudini place.	Sapientiâ utere.
Moribus probatus esto.	Nè quid suspiceris.
Oderis calumnias.	Nè fueris onerosus.

SOLONIS ATHENIENSIS.

Deum cole.	Veritatem sustineto.
Amicis succurre.	Legibus pareto.
	Iracundiz

Irarundia moderare.
Malos odio prosequitor.
Parentes reuerere.
Nemini inuideto.

Nè jurato.
Cogita quod iustum est.
Virtutem laudato.

THALETIS MILESI.

Principem honora.

Sursurronē ex ædibus ejice.

Similis tui sis.

Amicos probato.

Quod adest, boni consu-
lito.

Nemini promittito.

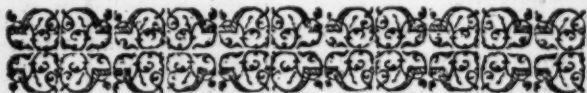
A vitiis abstineto.

Gloriam sectare.

Vitæ curam age.

Pacem dilige.

Laudatus esto apud omnes.

DICTA SAPIENTVM EX AVSONII

CARMINE, ATQVE IN HIS EX-

TREMA SENTENTIA PERE SEM-

per est gemina, & disticho comprehenditur.

PERIANDRI, Carminē Phalæucio.

Unquam discrepat utile à decoro.

Id est, nihil utile quod non est honestum.

Plus est sollicitus, magis beatus.

Id est, quo quisque ditior, hoc magis sollicitus vivit.

Mortem optare malum, timere pejus.

Miser est, qui tædio vitæ mortem optat: sed miserior, qui semper timet mortem.

Faxis ut libeat, quod est necesse.

Quod necesse est facere, fac ut libenter facias.

Multis terribilis, caveto multos.

Quem multi timent, is multos timeat necesse est.

Si fortuna juvat, caveto tolli.

Si fortuna tonat, caveto mergi.

Ne extollaris fortunæ prosperitate: In rebus adversis nè frangaris animo.

BIANTIS,

BIANTIS, Carmine Heroica.

Quenam summa boni? Mens, quæ sibi conscia recti.
Id est, quid optimum? Animus bene sibi conscius.
Pernicies homini quæ maxima? Solus homo alter.

Id est, homini maxima perniciēs est ab homine.

Quis dives? Qui nil cupiat. Quis pauper? Avarus.

Dives est, non qui multa possidet, sed qui suâ sorte contentus est. Avarus omnis pauper est, qui, quod habet, non habet.

Quæ dos matronis pulcherrima? Vita pudica.

Mulier, etiam pauper, indotata non est, si casta est.

Quæ casta est? De qua mentiri fama veretur.

Castā non est, de qua fama turpiter loquitur.

Quod prudentis opus? Cum possit, nolle nocere.

Quod stulti proprium? Non posse & velle nocere.

Proprium prudentis est, etiam cum possit, nolle tamen ulcisci. Malus, etiam cum non possit, optat tamen lædere.

PITTACI, carmine Iambico trimetro.

Loqui ignorabit, qui tacere nesciet.

Eiusdem est artis, rectè tacere, & rectè loqui.

Bono probari malo, quàm multis malis.

Non refert quàm multi laudent te, sed quales: nam, ab improbis laudari, vituperari est.

Demens superbis invidit felicibus.

Stultitiæ est, cruciari felicitate malorum, quasi in vulgaribus bonis sit sita felicitas.

Demens dolorem ridet infeliciū.

Equè stultum est gaudere calamitate malorum, quasi non & antè fuerint infelices.

Tareto legi quisquis legem sanxeris.

Quod aliis præscripseris, ipse servato.

Plures amicos re secundâ compares:

Raucos amicos rebus adversis probes.

Prospera fortuna conciliat multos amicos: at reslante fortunâ pauci manent, sed sinceri.

CLEOBVLI, Carmine Alclepiadeo,

Quanto plus liceat, tanto libeat minus.

QUO potentior es, hoc magis cave nè quid pecces: & quo plus tibi permittunt homines ob principatum, hoc ipse minus permittas tibi.

Fortune invidia est, immeritus miser.

Cùm bonis malè est, fortunæ impu:atur, cùm ea sæpe magnatum sit culpa.

Felix criminibus nullus erit diu.

Felicitas malo parta, non est diuturna.

Ignosces aliis multa, nihil tibi.

In alios lenis esto, in teipsum severus.

Pareit, quisque bonis prodere vult bonos.

Qui bonos viros tradit in manus bonorum, is servat, non perdit quos prodit. Quanquam suspicor legendum.

Pareit quisque bonis, perdere vult malos.

Ut sit sciasus, Qui malos ac nocentes affi:it supplicio, is miseretur bonorum & innocentium, quos ab horum violentia liberat. Et (quisque) positum est pro (quisquis.)

Majorum meritis gloria non datur:

Turpis sæpe datur fama minoribus.

Laus parentum non tribuitur posteris: at probra parentum sæpe obijciuntur liberis.

CHILONIS, CARMINE CHORI-

ambico, ex choriambis tribus & Amphibracho, videtur Soradicum.

Nolo minor me timeat, despiciatque major.

Sic est moderanda vitæ ratio, ut nec inferioribus sis formidini, quod est tyrannicum; nec superioribus contemp:ui, quod est abjectæ fortunæ.

Vive memor mortis, immemor ut sis salutis.

Sic fuge turpia quasi hodie moriturus: Sic cura honesta studia, quasi semper victurus. Quando hic versus depravatus est, suspicor ita legendum;

Vive

Vive memor mortis, ut sis memor & salutis. Aut sic :

Vive memor mortis, nè sis immemor & salutis.

Tristia cuncta exsuperes, aut animo, aut amico.

In rebus adversis, aut amici consuetudine pelle mœrorem, aut animo te sustine.

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

Benefacta tua prædicent alii.

Grata senectus homini, quæ parvis juventæ :

Illa juventus gravior, quæ similis senectæ.

Florida senectus simillima est adolescentiæ : morosa juvenus simillima est senectuti.

SOLONIS, Carmine Trochaico.

Dico tunc vitam beatam, fata cum peracta sunt.

Nemo beatus, nisi qui feliciter diem obierit.

Par pari jugato conjux, dissidet, quod impar est.

Firmissima est amicitia quæ inter pares coit.

Non erunt honores unquam fortuiti muneris.

Honos verus virtutis est præmium, non munus fortunæ.

Clam coarguas propinquum, sed palam laudaveris.

Amicum laudato palam, sed errantem occultè corripe.

Pulchrius multò parari, quàm creari nobilem.

Claior est nobilitas quæ in ipse tuis virtutibus tibi parâris, quàm quæ ex majorum imaginibus contigit.

Certa si decreta fors est, quid cadere proderit ?

Sive sunt incerta cuncta, quid timere convenit ?

Si fatum vitari non potest, quid prodest præscisse ? Sin incertum, stultum est timere quod an eventurum sit nescias.

THALETIS, versu Pentametro.

Turpe quid ausurus, te sine teste tiri è.

Quod apud alium puderet facere ; nè solus quidem ausis facere, veluti te ipso teste.

Vita perit, mortis gloria non moritur.

Etiâ post mortem vivit gloria benefactorum.

Quod facturus eris, dicere sustuleris.

Sile, si quid est in animo facere, nè quis impediat.

Crux est, si metuas, vincere quod nequeas.

Auget sibi molestiam, qui timet, quod vitari non potest.
Cum verè objurgas, sic inimicè juras.

Præstat verè carpi ab inimico, quàm falsò laudari ab amico.

Nil nimium, satis est, nè sit & hoc nimium.

Nè quid nimis: nam modus omnibus in rebus est optimus.

*Sequuntur Mimi Publiani ab Erasmo
 castigati & elucidati.*

ERASMVVS ROTEROD. Lectori S. D.

IN hos depravatissimè scriptos reperi commenta-
 rios, longè prodigiosiores quàm in Catonem,
 qui neque cælum neque terram attingerent, & ta-
 men accuratissimè depictos, cen rem sacram. O se-
 culum illud infelix! Sunt plerique Senarii Iambi-
 ci, sed latina comœdia libertatem non fugientes: si
 quod diversum genus inciderit, annotabimus. Ce-
 terùm qui scire volet à quàm portentosis mendis
 hos Mimos vindicaverimus, is conferat cum illis
 quos ante nostram editionem habebant vulgari co-
 dices. Vale Lector, & fructe.

Lienum est omne, quicquid optando evenit.
Sensus est, Id quod nostro studio para-
tur, verè nostrum est: quod votis con-
tingit, alienum est; nempe quod fortu-
na possit eripere.

Ab alio expectes, alteri quod feceris.

Qualis fueris in alios, tales alii futuri sunt in te.

Animus

Animus vereri qui scit, scit tutò aggredi.

Qui intelligit periculum, is novit cavere periculum : temeritas autem periculose rem aggreditur, quia nescit timere.

Auxilia humilia, firma consensus facit.

Concordia fortia facit, etiam quæ sunt imbecilla : contrà, discordia maximas opes debilitat.

Amor animi arbitrio sumitur, non ponitur.

Nobis in manu est, non incipere amare, ubi cœperis, jam illi servus es, nec potes excutere cum velis.

Aut amat, aut odit mulier : nihil est tertium.

Mulier nimis est vehemens in utramque patrem, animal affectibus obnoxium. Quanquam huiusmodi viros etiam non paucos reperiās, nimis in utramque partem vehementes.

Ad tristem partem strenua suspicio.

Qui parum sunt felices, magis laborant suspitione : Vel sic ; Suspicio plerumque vergit in partem deteriore. Strenua hic titam ac propensam significat.

Ames parentem, si æquus est : si aliter, feras.

Bonum parentem ama : difficilem tolera, vel ob hoc, quia pater est. *Æquus* dixit, pro commodo & humano.

Aspicere oportet quod possis deperdere.

Serva quod nolis perire : Oculus autem, hoc est, præsentia domini, optimus rei custos.

Amici vitia si feras, facis tua.

Tibi imputabitur quicquid peccat amicus, cum non admones.

Aliena homini ingenuo acerba est servitus.

Aliis servire, durum est ei qui liber sit natus, & aliis imperare solitus.

Absentem lœdit, cum ebrio qui litigat.

Mens enim ebrii non adest, cum quâ loquendum est : Itaque perinde est ac si non adesset ipse.

Amans iratus multa mentitur sibi.

Multa enim constituit in animo, quæ non præstat potest. *Egone illam, quæ me ? quæ illum ?*

Avarus

Avarus ipse miseria causa est sua.

Nam suâ sponte & volens pauper est.

Amans quid cupiat, scit; quid sapiat, non videt.

Amans sine iudicio cupit, nec expendit salubre sit an perniciosum id quod cupit.

Amans quod suspicatur vigilans, somniat.

Qui amant, ipsi sibi somnia fingunt, & inani spe sibi blandiuntur.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.

Tristitia facillè sparguntur in vulgus; quæ recta sunt & honesta, vix creduntur.

Amor extorqueri non potest, elabi potest.

Amor non potest subito vique expelli, sed paulatim potest elabi.

Ab amante lachrymis redimat iracundiam.

Amans iratus lachrymis placatur.

Aperitè mala cum est mulier, tum demum est bona.

Fucatum & fraudulentum animal est mulier, eaque minime noxia cum palam est mala. Indicat nullam esse bonam.

Avarum facillè capias, ubi non sis idem.

Avarum non potest ferre avarus. Vel, Facillè fallas avarum, nisi sis idem quod ille est, id est avarus & ipse.

Amare & sapere vix Deo conceditur.

Non est ejusdem amare & sanæ mentis esse. Perinde quasi velis cum ratione insanire, quemadmodum habet Terentius.

Avarus nisi cum moritur, nihil rectè facit.

Etenim cum moritur, tum demum permittit alios suis opibus frui.

Astutè dum celatur, se etas indicat.

Senectus celari non potest. Nisi fortè sic legendum est. Astu crimen celatur, se etas indicat. Tempus enim aperit omnia.

Avarus damno potius quàm sapiens dolet.

Sapiens non cruciatur damnis rerum, sed is qui magni facit pecuniam.

Avere

Avaro quid mali optes, nisi ut vivat diu?

Propterea quòd miserrimè vivat. Summum igitur malum operat avaro, qui optat diutinam vitam.

Animo dolenti nihil oportet credere.

Quàm diu doles, nè quid tibi ipsi fidas; nihil enim sani suadet dolor: expecta donec residat ægritudo, tum statim quid velis loqui aut facere.

Alienum nobis, nostrum plus aliis placet.

Suæ quemque sortis pœnitet. Aliena miratur verbis duntaxat; cæterùm si ad rem ventum sit, pauci velint cum aliis commutare.

Amare juveni fructus est, crimen seni.

Amor voluptas est in juvene; scelus in sene, non voluptas

Anus cùm ludit, morti delicias facit.

Anum vicinam morti non decet lusus: videtur enim mortem delectare velle,

Amoris vulnus, idem qui sanat, facit.

Desiderii vulnus sanat idem, qui facit, si sui copiam facit. Alludit ad Telephi fabulam.

Ad pœnitendum properat, citò qui judicat.

Nè statim pronunties: nam præcipitati iudicii sæpe pœnitet.

Amicos res optime parant, adversa probant.

Et hoc carmen depravatum est, fortè sic legendum: *Amicum optime res parant, tristes probant.* Secunda fortuna conciliat amicos, adversa explorat, ficti sint an veri.

Aleator quânto in arte est melior, tantò est nequior.

Hoc est carmen Trœchacium. In malâ re quò magis excellis, tanto sceleratior es: veluti miles quò melior est, hoc vir nequior.

Arcum intensio frangit, animum remissio.

Arcus frangitur, si nimium tendas. Animi vires augentur exercitatione, otio franguntur.

Bis est gratum, quod opus est, ultro si offeras.

Beneficium precibus extortum, magnam gratiæ partem perdidit: quod ultro oblata est, id bis gratum.

Beneficium dare qui nescit, injustè petit.

Non debet uti beneficiis aliorum, qui ipse nemini benefacit.

Bonum est, fugienda aspicere alieno in malo.

Idem *Plautus*, *Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.*
Quid tibi sit fugiendum, id discas non tuo malo, sed ex aliorum malis exemplum sumito,

Beneficium accipere, libertatem vendere est.

Felicius est dare quàm accipere: perdit enim libertatem quisquis utitur alterius beneficio.

Bona nemini bona est, ut non alicui sit mala.

Nulla fortuna secunda est, quæ non alicujus malo contingat.

Bis cuique mori est, alterius arbitrio mori.

Mortem naturalem æquiore animo ferunt homines, adactam gravius.

Beneficia plura recipit, qui scit reddere.

Ingratis nemo plura committit; quos experimur gratos, in hos majora conferimus.

Bis peccas, cum peccanti obsequium accommodas.

Nam & illum adiuvas, & te ejusdem malefacti reū facis.
Bonus animus lesus gravius multò irascitur.

Lenis animus cum incandescit, vehementius commovetur.

Bona mors est homini, vite quæ extinguit mala.

Miseris mors est optanda quoque, ut quæ finem adferat malorum.

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Hunc versum nominatim citat *Aulus Gellius* inter *Mimos Publianos*.

Blanditiâ, non imperio, sit dulcis venus.

Iucundum est, cum ex animo quis redamarur, non cum extorquetur mulieris obsequium.

Bonus animus nunquam erranti obsequium accommodat.

Qui probus est ipse, nunquã alteri peccanti assentitur.
Beneficium se dedisse qui dicit, petit.

Commemoratio beneficii dati, est reposcentis gratiam,
Conjunctio animi maxima est cognitio.

Artius alligat mutua benevolentia, quàm affinitas sanguinis. Fortè versicu us hic ita legendus est.

Benevolus animus maxima est cognatio.

Nam & hoc modò carmen constat, & in hac litera, nem. pè B. reperiebatur.

Beneficium saepe dare, docere est reddere.

Qui sæpius bene meretur de aliquo, is provocat ad gratitudinem, quadam pertinaciâ benefaciendi.

Bonitatis verba imitari, major malitia est.

Qui malus est & bene loquitur, is plusquam malus est.

Bona opinio homini tutior pecuniâ est:

Tutius est habere bonam famam, quàm divitias.

Bonum, tamen si suprimitur, non extinguitur.

Veritas & iustitia præmi possunt ad tempus, sed emergunt postea.

Bis vincit, qui se vincit in victoriâ.

Qui moderatè utitur victoriâ, is vincit, primùm hostem, deinde animum.

Benigne etiam dandi causam cogitat.

Qui liberalis est, non expectat ut rogetur, sed ultro quærit occasionem largiendi.

Bis interimitur, qui suis armis perit.

Magis nobis dolet calamitas, cujus ipsi ministravimus occasionem. Veluti si quis hominem evehat ad magistratum, à quo postea subvertatur.

Bene dormit, qui non sentit quàm malè dormit.

Cùm abest sensus mali, nihil est mali. Veluti si quis alto somno obrutus, non sentiat incommoditatem strati.

Bonorum crimen est officiosus miser.

Si calamitosus est, qui rectè vivit, hoc imputatur virtuti cui dicunt adversari fortunam. Vel sic; Quum eget necessariis vir probus, in dedecus vergit bonorum virorum, qui virtutis non habeant honorem.

Bona fama in tenebris, proprium splendorem obtinet.

Dedecus rectè factorum non potest obscurari: lucet enim in ipso pectore, si non respondet opinio populi.

Bene cogitata si exsident non occidunt.

Quod rectè proposueris, etiamsi ad tempus excidit, animo tamen non omninò perit.

Bene perdit nummos, iudici cum dat nocens.

Qui corrumpit iudicem pecuniâ, cum sit nocens, perdit eam, sed suo bono : proinde bene perdit.

Bonis nocet, quisquis pepercerit malis.

Fit injuria bonis, cum impunitas datur malis. Pauciores enim boni futuri sunt, si liceat impunè malos esse.

Bono justitiæ proxima est severitas.

Severitas enim est justitiâ rigidior & exactior, vergens tamen ad clementiam.

Bonum apud virum citò moritur iracundia.

Apud malos viros ira tardissimè senescit, apud bonos, citò.

Bona turpitudine est, quæ periculum indicat.

Aut sic : Quæ periculum vindicat. Satiùs est pudere, quàm pigere, pudor utilis est, per quem arcemur ab his quæ periculose fecerimus.

Bona comparat præsidia misericordia.

In alios misericors, meretur ut in ipsum faventes sint alii, si quid adversi acciderit.

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Vilescit quod consuetum esse cœperit. Bonis rebus nihil debet esse charius. Charum est autem, quod rarum est.

Beneficium dignis ubi das, omnes obligas.

Virtuti enim datur, non homini. Et tuo beneficio bonus in ceteros omnes vitur.

Crudelis in re adversa est objurgatio.

Consolandus est amicus, non objurgandus, in rebus afflictis.

Cavendi nulla est dimittenda occasio.

Nunquam satis caveris. Aliquando nocendi est omittenda occasio, cavendi nunquam.

Cui semper dederis, ubi neget, rapere imperas.

Qui adsuverit semper accipero, is putat jam sibi dari beri quod datur; adeo ut si negâris, paratus sit eripere. Hoc ad magnates peculiariter attinet.

Crudelis

crudelem medicum intemperans aeger facit.

Ægroti intemperantia facit, ut medicus cogatur ad duriora remedia descendere, nempe sectionem, aut ustionem, & similia.

Cujus mortem amici expectant, vitam oderunt.

Ejus vita fuerit invisa oportet, cujus amicis mortem optant.

Cum inimico nemo in gratiam citò redit.

Non est statim fidendum inimico. Facile dissolvitur benevolentia, ac non facilè sarcitur. Et ira omnium tardissimè senescit.

Citiùs venit periculum quod contemnitur.

Magis nocet periculum his qui negligunt, quàm qui cavent.

Castà virum matrona parendo imperat.

Pudica uxor hoc impetrat obsequio suo, ut quicquid velit, faciat maritus, & magis imperat cùm obsequitur, quàm cùm exigit.

Citò ignominia fit superbi gloria.

Arrogantiam semper sequitur infamia; & qui insolenter utitur gloriâ, incidit in ignominiam.

Consilio meliùs vincas quàm iracundiâ.

Ira præceps est, prudentia sedata. Hâc citiùs efficies quæ voles, quàm violentiâ & ferociâ.

Cuius dolori remedium est patientia.

Omnis dolor lenitur patientiâ. Alia aliis malis sunt remedia, ac patientia commune est malorum omnium lenimentum.

Cum vitia profunt, peccat qui rectè facit.

Cùm expediat esse malos, tum nocet esse bonos. Et cùm præmium est malefactis, tum benefactis pœna est.

Contemni est levius quàm stultitiâ percuti.

Satius est contemni ob virtutem, quàm stultum quid agere.

Comes facundus in via pro vehiculo est.

Et hic versus citatur ab Aulo Gellio. Iucundus confabulator facit, ut non sentias viæ tædium, perinde ac si vehiculo porteris

Cito improborum leta in perniciem cadunt.

Non est diuturna malorum felicitas.

Crimen relinquit vita, qui mortem appetit.

Videtur accusare vitam suam, qui mortem appetit.

Cui plus licet quàm par est, plus vult quàm licet.

Hunc versiculum adscripsi ex Gellio. Cui plus permittitur quàm æquum est, is plus sibi sumit quàm oportet.

Hoc convenit in tyrannos & uxores.

Damnare, est objurgare, cùm auxilio est opus.

Cum amicus afflictus eget auxilio, tum objurgare non est officiosum, sed damnare est. Primum eximerisus est calamitati, postea objurgandus, quòd suâ culpâ in eam inciderit.

Discipulus est prioris posterior dies.

Quotidianâ rerum experientiâ reddimur prudentiores.

Diu apparandum est bellum, ut vincas celerius.

Qui in aggrediendo nimium properant, aliquando tardius faciunt. Mora in apparande non dispendium est, sed lucrum ad negotium citò faciendum.

Dixeris maledicta cuncta, quum ingratum hominem dixeris.

Ingratitudo omnia vitia in se complectitur, nullum igitur convitium dici potest contumeliosius. Versus est Trochæus

De inimico ne loquare malum, si cogites.

Si cogites nocere inimico, cave loquaris malè, cavebis enim ille. Solum est igitur malè dicere. Nam si amicus est, iniquè facis; si inimicus, minus illi nocebis.

Deliberare utilia, mora tutissima est.

Tutissimum est esse lentas consultationes. Nam præcipitata consilia plerumque sunt inauspicata.

Dolor decrepescit, ubi quod crescat, non habet.

Quum malum venerit ad summum, tum necesse est ut fiat remissius.

De dis ere flere sceminam, est mendacium.

Id est, scemina nunquam hoc dediscet.

Discordiâ fit charior concordia.

Amantium iræ amoris redintegratio est.

Delib

D

mon

quân

Diffic

N

Dum

T

Dam

Lu

Ducis

Fr

Dies

Q

Fort

Dim

N

Etian

In

cruci

Etian

Ac

quan

Etian

Cu

Et vi

Ex al

Et de

De

lis: &

sed se

Etian

Q

terat

magis

nitas

Ex bo

Delib

Deliberandum est diu, quod statuendum est semel.

De quo non potes nisi semel statuere, veluti de matrimonio, de sacerdotio, de hoc diu deliberandum est, prius quàm aggrediaris.

Difficilem oportet aurem habere ad crimina.

Nefacile credas accusanti quempiam.

Dum vita grata est, mortis condicio optima est.

Tum optimum est mori, cum adhuc dulce est vivere.

Damnum appellandum est, cum malâ famâ lucrum

Lucrum cum jacturâ famæ, damnum est, non lucrum.

Ducis in consilio posita est virtus militum

Frustrâ sunt fortes milites ni ducis prudentiâ regantur

Dies quod donat, timeas; citò raptum venit.

Quod subito contingit, subito solet auferre fortuna.

Fortasse (tenèas) legendum, pro (timeas)

Dimissum, quod nescitur, non amittitur.

Non est damnum quod non sentis.

Etiâ innocentes cogit mentiri dolor.

In tormentis sæpè mentiuntur & innocentes, adacti cruciatu.

Etiâ peccatori rectè præstetur fides.

Adcò servanda est fides, ut etiâ malis in rebus aliquando præstanda sit.

Etiâ celeritas in desiderio mora est.

Cupienti etiâ festinatio videtur mora.

Et vitio alterius sapiens emendat suum.

Ex alienis erratis sapiens colligit, quid sit sibi cavendum.

Et deest & superest miseris cogitatio.

Deest, quia non vident, quo pacto possint mederi malis: & superest, quia intelligunt, quid debuerint cavere, sed serò.

Etiâ oblivisci quod scis, interdum expedit.

Quædam hujusmodi sunt, ut sint dediscenda. Legi poterat quod sis, ut sit sensus. Expedit aliquoties meminisse magis, quid præsens tempus & res postulet, quàm tua dignitas.

Ex hominum quæstu facta fortuna est Dea.

Studium lucri facit, ut fortuna credatur esse Dea, quæ favcat. Aut (ex questu) id est, querimoniis : Nam illi imputant, si quid acciderit.

Effugere cupiditatem, regnum est vincere.

Vincere avaritiam aut iram, plus est quàm regnum.

Exuli ubi nusquam domus est, sine sepulchro est tanquam mortuus.

Opinor ita legendum.

(Cui nusquam domus est, sine sepulchro est, mortuus.

Id est, Exul, qui nusquam habet domum, perinde est ut mortuus insepultus, aut cui non est sepulchrum; exilium enim mors est civilis.

Etiā qui faciunt, odio habent injuriam.

Nolunt sibi fieri injuriam nec ii, qui faciunt aliis.

Eripere telum non dare irato, decet.

Irato non est danda occasio nocendi, sed potius adimenda.

Se denegare patriæ, exilium est pati.

Sic enim versiculum hunc mutavimus. Qui latet & non versatur in republica, is sua sponte exul est.

Etiā capillus unus habet umbram suam.

Nihil est tam minutum, quod non possit aliquid.

Eben quàm miserum est, fieri metuendo senem?

Miserrimum est consensescere metu mali, quod nondum advenierit.

Etiā hosti est æquus, qui habet in consilio fidem.

Qui sequitur quod dicat fides, non quod dolus, is etiam hostibus erit æquus.

Excelsis multò facilius casus nocet.

Ex alto cadentibus periculosior est, ac facilius ruina: Ita periculosius decicimur ex altâ fortunâ.

Fidem qui perdit, quò se servet in reliquum?

Qui perdit pecuniam, habet in quod se servet; qui fidem, nihil habet, in quod se servet.

Fortuna cum blanditur, captatum venit.

Insidiatur fortuna, cum blanda est; ita tum maximè habenda est suspecta, cum maximè prospera est.

Fortunam citius reperias, quàm retineas.

Diffi-

Difficilimum est retinere fortunam, ne mutetur, & major
virtus est tueri parta, quàm parare.

Formosa facies, muta commendatio est.

Favetur enim formosis, etiamsi nihil dicant.

Frustra rogatur, qui misereri non potest.

Qui non potest mollescere precibus, quid opus est
hunc rogare?

Fraus est accipere quod non possis reddere.

Dolus est accipere beneficium à quoquam, cui non pos-
sis tantumdem reddere.

Fortuna, nimium quem fovet, stultum facit.

Magnæ felicitatis comites, sunt stultitia & arrogantia.

Fatetur facinus, qui iudicium fugit.

Qui detrectat iudicium, indicat sibi malè conscium
esse.

Felix impobitas, optimorum est calamitas.

Quoties fortuna favet improbis, hoc fit calamitate, &
malo optimorum.

Feras, non culpes, quod vitari non potest.

Hic versus nominatim citatur à Gellio. Quod mutari
corrigeque non potest, id tacitè ferendum est, non vitupe-
randum.

Futura pugnant, ut se superari sinant.

Sic instant futura mala, ut tamen vinci vitarique pos-
sint prudentiâ.

Furor fit, lesa sæpius patientia.

Et hoc carmen citatur à Gellio. Lenes cum sæpius pro-
vocantur, tandem irritati gravius irascuntur; quia rati-
us & serius commoventur.

Ficta citò ad naturam redierint suam.

Simulata non diu durant. Et juxta Flaccum,

Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret.

Ordo carminis inversus est,

Cito ad naturam ficta redierint suam.

Fidem qui perdit, nil potest ultra perdere.

Omnia perdidit, qui fidem perdidit.

Facilitas animi ad partem stultitiæ rapit.

Facile

Facile adducitur ad vitia, qui facili est animo, ut Mitio ille Terentiaus, qui ob facilitatem sexagenarius novus factus est maritus.

Fides ut anima, unde abiit, nunquam eò redit.

Vt vita semel amissa, nunquam revertitur: sic nec fides, juxta illud: Qui semel scurra, nunquam bonus paterfamilias.

Fidem nemo unquam perdit, nisi qui non habet.

Pecuniam non perdit, nisi qui habuit. At fidem is dicitur perdidisse qui non habuit, id est, qui perfidus fuit.

Fortuna obesse nulli contenta est semel.

Nullum malum venit sine incurso alterius mali.

Fulmen est, ubi cum potestate habitat iracundia.

Versus est Trochaicus, potens cum irascitur, fulminat, non irascitur.

Frustrà cum ad senectam ventum est, repetes adolescentiam.

Et hic Trochaicus est: non licet rejuvenescere.

Proinde seni tractanda sunt senilia.

Falsum maledictum, malevolum mendacium est.

Qui conviciatur & mentitur, is malitiosè mentitur.

Femina naturam regere, desperare est omnium.

Omnes desperant se posse regere mulieris ingenium.

Fer difficilia, ut facilia levius feras.

Exerce te rebus difficilioribus, ut alia facilius feras.

Fortuna nulli plus quam consilium valet.

Consilium plus efficit, quam felicitas.

Fortuna vitrea est, quæ cum splendet, frangitur.

Vitrum cum maximè lucet, tum faciliè frangitur.

Ita splendidissima fortuna minimè durabilis est.

Feras quod ledit, ut quod prodest, perferas.

Vt potiare commodo, feras incommodum.

Facit gratum fortuna, quam nemo videt.

Fortuna facit invidiosum, nisi lateat. Ergo dissimulanda est.

Frugalitas miseria est rumoris boni.

Hunc versum addidi ex Gellio: Esse frugalem, rumor quidem bonus est, sed infelix & parum vulgo laudatus,

cui

cui profusio magis placet. Nisi mavis miseriam accipere pro penuria sive inopia. Nam tum erit sensus: qui laudatur frugalis, is non laudatur. Tertius sensus argutissimus est: frugalitas est parsimonie vitium, sed sub honesto laudatōque nomine.

Grave prejudicium est, quod iudicium non habet.

Post praejudicia sequuntur iudicia, in quibus excutimur praejudicia. At grave est illud praejudicium, quod non sequitur aliud iudicium, sed ipsum iudicii loco est, veluti si princeps prae se ferat animum inimicum in quempiam, nullus est iudex qui secus ausit iudicare.

Gravissima est probi hominis iracundia.

Vir bonus ut tardior est ad iram, ita gravius irascitur, si victa sit illius bonitas.

Gravis animi poena est, quem post factum poenitet.

Magnum poenam dedit quem poenitet facti.

Gravis animus dubiam non habet sententiam.

Vir constans certa habet consilia.

Grave est malum omne, quod sub aspectu latet.

Malum illud est immedicabile quod praetextu bonae rei personatum est. Nam hic aspectum vocat personam.

Gravius nocet, quodcumque inexpertum accidit.

Nova mala gravius dolent.

Gravior inimicus, qui latet sub pectore.

Affectus vitiosus maxime nocet homini: at is latet sub pectore, nec potest excuti.

Gravissimum est imperium consuetudinis.

Consuetudo plarē tyrannidem quandam obtinet in rebus humanis, adeo ut stultissima quæque, si semel inoleverint, revelli non possint.

Grave crimen, etiam cum dictum est leviter, nocet.

Veluti si quis aquo Anglos, vel joco vocet aliquem proditorem, non caret periculo, ob odium criminis.

Heu quam difficilis est gloria custodia?

Fama honesta facilius contaminatur: & difficilius est eam tueri, quam parare.

Homo extra corpus est suum, cum irascitur.

Non

Non est apud se quisquis irascitur. Respondet illi superior; *Absenti loquitur, qui cum irato litigat.*

Heu quam est timendus, quicumque mori tutum putat?

Qui mortem contemnit, is vehementer est timendus: propterea quod alienæ vitæ dominus est, quisquis suæ contemptor est.

Homo, qui in homine calamitoso est misericors, meminit sui.

Intelligit enim sibi posse accidere, ut sit opus auxilio. Versus est Trochaicus.

Honestæ est turpitudine pro bonâ causâ mori.

Gloriosa est infamia, vitam impendere justitiæ. Et hic Trochaicus est.

Habet in adversis auxilia, qui in secundis commodat.

Ethic Trochaicus est. Qui, cum feliciter agit, aliis subvenit, huic alii subveniunt in rebus adversis.

Heu quam miserum est lædi ab illo, de quo non possis queri:

Et hic Trochaicus est. Durum est lædi vel ab amico, vel à potente; quòd queri de altero non est honestum, de altero non est tutum.

Hominem experiri multa, paupertas jubet.

Paupertas ingeniosa est, & artium reperitrix. Et Ingenium in mala sepe movent, juxta Nasonem.

Heu dolor quam miser est, qui in tormento vocem non habet;

Et hic Trochaicus est. In tormentis verum exquiritur: at quidam ita torquentur, ut non audent verum dicere, scientes quid velit taceri, qui torquet.

Heu quam pœnitenda incurrunt homines, vivendo diu!

In longa vita multa accidunt quæ nolis. Hic quoque Trochaicus est.

Habet suum venenum blanda oratio.

Insidiosa est blandiloquentia, & mellitum venenum.

Homo toties moritur, quoties amittit suos.

Orbitas mors quædam est.

Homo semper in sese aliud fert, in alterum aliud cogitat.

Hic est Iambicus tetrameter. Nemo non est dissimulatur.

Honestus rumor, alterum est patrimonium.

Tan-

Tantumdem ferè valet honesta fama, quantum patri-
monium.

Homo nescit, si dolore fortunam invenit.

Non sentitur dolor, quo paratur aliquid commodi.

Honstè servit, qui succumbit tempori.

Honestum est servire tempori, & cedere fortunæ ad
tempus.

Homo vitæ commodatus, non donatus est.

Vita datur ad tempus, ut qui dedit, exigit suo jure
quandocunque velit.

Heredem scire, utilius est quàm quærere.

Quidam codices habent, *ferre*, pro *scire*. Satius est
ferre qualemcunque hæredem, quàm nullum habere.

Si legas *scire*, sensus est, Præstat habere liberos, qui-
bus tua relinquo, quàm circumspicere alienos, quibus
tua relinquo.

Hæredis fletus sub persona risus est.

Hic quoque versus citatur à Gellio. Fletus hæredis est
risus personatus, id est, dissimulatus: gaudet enim etiam si
flet.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Vulgus malè sentit de muliere sæpius nuptâ.

Inferior horret quicquid peccat superior.

Quod principes peccant, id recidit in malum plebis.

Inimicum ulcisci, vitam accipere est alteram.

Iucundissima res est vindicta, & velut altera vita. Pri-
mum vitam tuetur suam, deinde capit voluptatem ex ul-
tione.

Id agas, nè quis tuo te merito oderit.

Odium effugere non possumus; nè quis nos merito
oderit, id cavere possumus.

Invitum cum retineas, exire incitas.

Qui non cupit manere, hunc quod magis retines, hoc
magis cupis abire.

Ingenuitatem ledis, cum indignum rogas.

Servile est, supplicem esse homini indigno: Læditur
igitur ingenuitas.

In nullum avarus bonus est, in se pessimus.

Nulli benefacit avarus, se verò etiam discruciat custodiâ rerum suarum.

Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter.

Bis gratum est beneficium, quod statim promptèque datur egenti.

Instructa inopia est in divitiis cupiditas.

Cupere, cum abundes, inopia quædam est, non expedita, sed instructa & onusta: quasi dicas, dives inopia.

Iucundum nihil est, nisi quod reficit varietas.

Qui dissimulat peccatum, is invitat, ut iterum peccetur.

Iucundum nihil est, nisi quod reficit varietas.

Nihil tam dulce, quod non pariat satietatem, nisi varietate conditur.

Ingenuitas non recipit contumeliam.

Generosi & ingenui animi est, negligere contumeliam. Aut sic; Generosus animus impatiens est contumeliæ.

Impunè peccat in eum, qui peccat rarior.

Fortè sic legendum est, Impunè peccat, cum quis peccat rarior: Aut, impunè peccat, cum quis peccat rarius.

Ingratus unus miseris omnibus nocet.

Vnius hominis ingratitudo facit, ut nec gratis succurratur cum egeant.

In miseri vitâ nulla contumelia est.

Hoc carmen variè reperi depravatum; & haud scio an rectè divinârim: Non videtur contumelia, quam facias in hominem malum, & infelicem. Nisi sic mayis, in vitia miseri contumelia est dicere: id est, contumeliæ genus est insectari vitia hominis miseri, qui magis eget consolatione. *Inopiæ parva desunt, avaritiæ omnia.*

Seneca citat huiusmodi Publii carmen:

Luxuriæ desunt multa, avaritiæ omnia.

Quamquam hic quoque versus constabit, si legas, Inopiæ desunt parva sive pauca: quod ego malim. Multa desiderat pauper ad vitæ usum, sed avarus magis eget, qui nec id habet quod habet.

Fra amicum habens, posse ut fieri inimicum putes.

Et hic citatur à Gellio. Sic ama, tanquam osurus. Ita confidas amico, ut si fiat inimicus, non multum possit lædere.

Invidiam ferre, aut fortis, aut felix potest.

Fortunati negligunt invidiam; vir fortis contemnit. In amore mendax semper iracundia.

Eadem est sententia, quam antè dixit.

Amans iratus multa mentitur sibi.

Invidia tacitè, sed minutè irascitur.

Invidus habet iram suam, sed dissimulatam, & minuatam, hoc est, de re nihili.

Iratum breviter vites, inimicum diu.

Ira statim subsidit, odium diuturnum est. Odit autem quisquis est inimicus. Ab hoc igitur diu cavendum est, imò semper. Hoc ipsum admonet sapiens Hebræus;

Ab hoste reconciliato cavendum.

Injuriarum remedium est oblivio.

Vindicta non medetur injuriis tibi factis, sed oblivio.

Iracundiam qui vincit, hostem superat maximum.

Trochaicus est. Fortissimi est iram suam vincere. Hoc Alexander ille magnus orbis dominator non potuit.

In malis sperare bonum, nisi innocens, nemo solet.

Et hic Trochaicus. Bona conscientia facit, ut in malis speremus superos auxiliaturos.

In vindicando criminoſa est celeritas.

Quidam habent, in judicando. Ne sis præceps vel ad probationem, vel ad judicandum.

Inimicum quamvis humilem, docti est metuere.

Sapientis est, non contemnere hostem quantumvis humilem: potest enim per occasionem nocere.

In calamitosos risus etiam injuria est.

Miseri risu etiam offenduntur. Et quibus res sunt minus secundæ, ad suspicionem mali rapiunt etiam casu dicta.

Judex damnatur, cum nocens absolvitur.

Cum absolvitur nocens, tunc judex non innocens sit oportet.

Ignoscere humanum, ubi pudet, cui ignoscitur.

Non

Non ignoscendum est nisi pœniteat facti.

In rebus dubiis plurima est audacia.

Fortè legendum est plurimum, vel plurimi. Multum valet audacia, cum res est dubia, hoc est, periculosa.

Filo nocens se damnat, quo peccat, die.

Quisquis admittit scelus, illicò sibi damnatus est, iudice conscientia, etiamsi iudex nemo pronuntiet.

Ità crede amico, nè sit inimico locus.

Idem dixit antea : *Ità amicum habeas, &c.*

Frater etiam facinus consilium putat.

Qui irascitur, etiam scelus putat iudicio rectèque fieri. Aut, iratus lædi se putat ab eo, qui benè consulit.

Improbè Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.

Hoc addidit ex Gellio, Qui semel expertus, iterum exponit se periculo, imprudenter accusat fortunam. Est autem & hic Trochaicus tetrameter.

Loco ignominie est apud indignum dignitas :

Honor commissus indigno, non honestat eum, sed magis dedecorat.

Laus ubi nova oritur, etiam vetus admittitur.

Si iterum rectè facies, efficies, ut superiori de te fama fidem habeant homines.

Læso doloris remedium inimici dolor.

Suum malum minus sentit, qui potest ulcisci.

Levis est fortuna : citò reposcit quæ dedit.

Fortuna inconstans statim repetit & aufert, si quid dedit.

Lex universa est : quæ jubet nasci & mori.

Necessitas nascendi ac moriendi, neminem non complectitur.

Lucrum sine damno alterius fieri non potest.

Vnius lucrum damnum est alterius. At non item in rebus animi.

Lascivia & laus nunquam habent concordiam.

Intemperantia semper obnoxia est infamie.

Legem nocens veretur, fortunam innocens.

Innocens etsi non veretur leges, ut nocens ; tamen

met fortunam, quæ nonnunquam opprimit innocentem.
Luxuria defunt multa, avaritia omnia.

Hunc versum citat Seneca in controversiis. Multis profusor, avarus eger omnibus. Illi multis est opus, qui multum absument: huic nihil est satis, cum sit insatiabilis.

Malignos fieri maxime ingrati docent.

Ingrati faciunt, ut qui benigni fuerint, contractius donent: Hos enim *malignos* vocat, id est, parcos.

Multis minatur, qui uni facit injuriam.

Omnes expectant injuriam ab eo, qui uni fecerit.

Mora omnis odio est, sed facit sapientiam.

Molesta est mora in omni re: tamen ea nos reddit sapientes, nè quid agamus temerè aut inconsultò.

Mala causa est, quæ requirit misericordiam.

Innocentia non eget misericordiâ, sed æquum desiderat judicem. At cum fiducia rei tota est in misericordiâ judicis, pessimam habet causam.

Mori est felix, antequàm mortem invocet.

Ille feliciter moritur, qui tum moritur, dum adhuc jucunda est vita, ac nondum hujus rædio mortem optat.

Quidam codices pro felix, habent feliciter.

Miserum est tacere cogi, quod cupiam loqui.

Durum est, cum non licet loqui quod velis; nam illic multò minus licebit facere quæ velis, si loqui non licet.

Miserrima est fortuna, quæ inimico caret.

Felicitas incitat inimicitias: ergò cui nullus invidet, is miserrimus sit oportet.

Malus est vocandus, qui suâ causâ est bonus.

Qui benè facit commodi sui causâ, is malè facit.

Malus, ubi bonum se simulat, tunc est pessimus.

Diffimulata malitia pessima est.

Metus cum venit, rarum habet somnus locum.

Timor abigit somnum. Aut, Non est dormitandum in periculo.

Mori necesse est, sed non quoties volueris.

Aliquando optant mortem homines, cum mori non possint. At semel duntaxat moriendum; nam à morte non

datur reviviscere: hoc dictum adversus eos, qui quories accidit aliquid in vitâ molesti, mortem optant, quasi liceat reviviscere.

Malè geritur, quicquid geritur fortune fide.

Quod à fortuna pender, id parùm est firmum.

Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit sibi.

Olim solebant inferias exhibere mortuis, hoc perit vis, & nihil accipit mortuus. Trochaicus est.

Minor est quàm servus, dominus qui servos timet.

Infra servos est, qui servos suos timet, nempe malè sibi

Magis heres fidus nascitur, quàm scribitur. (consciis,

Filius nascitur hæres, hæredipeta scribitur. Hoc adversus illos, qui fraudatis iis, quos natura conjunxit, ob offensam aliquam res suas ad alienos transferunt.

Malo in consilio scæmine vincunt viros.

In rebus malis plus sapiunt scæminæ, quàm viri.

Mala est voluptas, alienis assuescere.

Dulcis cibus alienus, sed scæda voluptas est assuescere alienis.

Magna cum periculo custoditur, quod multis placet.

Trochaicus est: Difficile est servare quod expetunt multi, veluti pecuniam, aut formosam uxorem.

Mala est medicina, ubi aliquid nature perit.

Medicina quæ lædit naturam, dura est, velut quæ membrum aufert.

Mala nature nunquam doctrine indigent.

Ad mala vel citra doctrinâ sumus idonei, virtus discitur.

Miseriam nescire, est sine periculo vivere.

Qui sine periculo vivit, is feliciter vivit. Vita tuta, quamvis humilis, felicissima est.

Male vivunt, qui semper victuros putant.

Semper enim prorogant in crastinum, si quid est voluptatis, aut bonæ rei.

Maledictum interpretando, facies acrius.

Quidam excusant convitium interpretatione, atque ita magis irritant.

Male secum agit æger, medicum qui heredem facit.

Invitat

Invitat enim, ut occidat.

Minus decipitur, cui negatur celeriter.

Minus enim diu sperat, & frustratur levius.

Mutat se bonitas, quam irritat injuria.

Boni fiunt mali, si provoces,

Mulier cum sola cogitat, malè cogitat.

Mulier apud se cogitabunda, aliquid mali voluit in animo: Pudor enim cohibet eum sexum, qui abest in solitudine.

Malè facere qui vult, nusquam non causam invenit.

Malis nusquam deest occasio malefaciendi.

Malevolus semper suâ naturâ vescitur.

Etiamsi deest præmium maleficii, ramen malevolus fruitur suâ malitiâ, & vel gratis malus est.

Multos timere debet, quem multi timent.

Quem multi timent, hunc pauci amant. Is igitur vicissim timeat oportet, à quibus timetur.

Malè imperando summum imperium amittitur.

Summum imperium est bene imperare: id amittitur malè imperando. Aut, Nullum imperium tam potens, quod non amittitur, si tyrannicè imperes.

Mulier que nubit multis, multis non placet.

Malè audiunt vulgo, quæ sæpius mutant maritum. Aut infelices sunt, aut incontinentes, aut inconstantes, aut morosæ. Quæcunque enim nabit marito secundo, priori displicuit, à quo divertit.

Malum consilium est, quod mutari non potest.

Nunquam te involvas hujusmodi nodo, ut explicare te non possis. Hunc versum adjecimus ex Aulo Gellio.

Nihil agere, semper infelici est optimum.

Qui infortunatus est in rebus gerendis, huic optimum est in otio vivere.

Nihil peccant oculi, si animus oculis imperet.

Oculos incusamus, quasi ministrent occasionem malorum cupiditatum. At animus in culpâ est, qui oculis non imperat.

Nihil proprium ducas, quod mutari possit.

Nihil existimes verè tuum ac perpetuum, quod possit auferri.

Non citò ruina perit vir, qui ruinam timet.

Fortasse sic legendum, ut sit Trochaicus;

Non citò perit ruina, qui ruinam prætinet: id est, non facile opprimitur incommodo, qui prævaret incommodum; & non facile opprimitur periculo, qui periculum observat.

Nescis quid optes, aut quid fugias, ità ludit dies.

Iambicus est tetrameter. Ità ludit tempus & fortunæ vicissitudo, ut sæpe quæ putâris optima, sentias maximè nocere, & è contra.

Nunquam periculum sine periculo vincitur.

Et hic citatur à Gellio. Audendum est aliquo pacto, si cupias effugere periculum. Nam qui timet omnia, nunquam sese explicabit.

Nulla tam bona est fortuna, de qua nil possis queri.

Trochaicus est. Felicitati semper aliquid adjunctum est incommodi.

Nusquam melius morimur homines, quàm ubi libenter vivimus.

Ibi mori optimum, ubi jucundè vivimus. Trochaicus est. *Negaudi causa avaro nusquam deficit.*

Qui non dat libenter, semper aliquam invenit causam cur non det.

Nimiùm altercando veritas amittitur.

Moderatâ disceptatione veritas excutitur, at immoderatâ perditur. Id quod prorsus accidit sophisticis quibusdam ac rixosis disputatoribus. Hic versus à Gellio citatur.

Quotidie damnatur, qui semper timet.

Qui sibi conscius, semper timet supplicium, quotidie damnatur.

Quotidiè est deterior posterior dies.

Semper ætas vergit in pejus: hoc est, mores hominum indies magis degenerant.

Ridiculum est, odio nocentis perdere innocentiam.

Trochaicus est. Stultum est sic odisse peccatum, ut ipse pecces: veluti si quis ob impudicam uxorem veneno tollat adulterum,

adulterum, & sic puniat adulterium, ut ipse fiat veneficus.
Parvum beneficii est, quod patitur bene si neget.

Quidam ita moleste dant, ut gratiam amittant beneficii. Quidam adeo commodè negant, ut videantur dedisse.
Stultum est timere, quod vitari non potest.

Veluti mortem, aut aliud fatale incommodum.
Timidus vocat se cautum, parvum sordidus.

Suis quisque vitiis blanditur, eaque extenuat mutatis nominibus.

Veterem ferendo injuriam, invitat novam.

Et hic citatur ab Aulo Gellio. Si sinas impunitum peccatum, facis ut iterum libeat peccare.

Tam desit avaro quod habet, quam quod non habet.

Hunc senarium citat Seneca in controversiis. Avarus non magis utitur suis quam alienis; utrisque igitur ex æquo caret.

O vita misera longa, felici brevis?

Et hunc refert Seneca. Infelices laborant vitæ tædio. Felicibus mors ante diem videtur accedere, quod vitæ tædium non sentiant.

RODOLPHVS AGRICOLA

IOHANNI AGRICOLAE suo fratri, S. D.

Nihil habeo, mi frater, quod vel ego aptius tibi pro nostra necessitudine, ut qui frater sim tuus, afferre possim: vel tu potius pro tua ætate, ut qui prima juventutis spatia ingrederis, ex me expectare debeas, quam ut undecunque possim, eadem tibi, quibus & eruditione ornatior, & vitâ melior vadas. Idque dignum studiis meis, dignum amore nostro obitor munus, ea parare tibi, quorum usus non tempore intercidat, non casibus obnoxius sit: sed quemadmodum natura perpetuo nos devinxit pignore, ita illa quoque, quæ à me accipis, solida perinde sint, perpetuæque tibi adiumento

adjumento futura. Quod si pulchrè apud poetam ille monuisse filium videtur, qui inquit,

Disce puer virtutē ex me, verumq; laborē: Fortunam ex aliis.

Et ille quidem, cujus omnis conatus pendebat ex fortuna, omnis ad fortunam labor dirigebatur; non immeritò virtutis ego tibi hortamenta colligam, qui vitam hactenus eis impendi studiis, quæ verà certissimâque ad virtutem ducunt viâ; quæque in rebus humanis quid expectandum sit, quid fugiendum, quid rectè secusve fiat, veluti in speculo, conspiciendum nobis, considerandumq; proponunt. Cum sint autem permulta, quæ ad vitæ pertineant institutionem, Græcis Latinisque literis conscripta; egregia imprimis & admirabilis Isocratis ad Demonicum Parænetis mihi videtur. Ea enim suavis est dicendi, is ornatus, & (ut ita dicam) sculptura orationis, tanta præterea majestas, utilitas, decor præceptorum, ut si quemadmodum pugiles meditados quosdam nodos nexûsque habent, quibus in certamine subitò, vel non cogitantes etiam utantur: ita nos quoque oporteat certa quædam & ad manum deposita vitæ habere præcepta, quæ omnes nostras velut ad filum dirigant actiones, quorumq; tenax infixæ mentibus nostræ memoria, recti nos limitem egredi ubique veret. Hic bellus aptus vel maximè ad hanc rem, atque accommodatus mihi videtur. Eum itaque in Latinum sermonem Græco converti rem scrupulosam conatus, ut numerum quoque quærit ille fuit observantissimus, & schemata, (ut nos dicimus) exornationes orationis, quoad possim imitarer: Per similiter enim cadentia & desinentia, & quata, & contra posita, & reliquos id genus ornatus voluit oratio. Quorum ut studiosus, præcipuè Gorgias Læontinus præceptor ipsius, aliq; ætatis illius sophistæ fuerunt: ita diligentior ipse, ut secuti ipsum, non affectati viderentur. Hunc ego legendum tibi etiam atq; etiam & verbum quoque ediscendum censeo, semperque velut ante oculos tanquam regulam quandam, vitæque præscriptam habendum. Ita fiet, ut non solum instruat os tuum, verum et animum quoque emendet: Quemadmodum enim

doctrinam præcipuum est, intelligere quæ legas; ita ad virtutem maximum, facere quæ intelligas.

ISOCRATES AD DEMONICVM

Parænesis, per *Rodulphum Agricola*m è
Græco in *Latinum sermonem traducta*.

N Multis (Demonice) rebus multum invenimus distantes bonorū mentes, atq; malorum cogitationes, multo verò maximum accipere discrimen circa mutuam consuetudinem vitæ. Hi enim præsentēs solum amicos venerantur, alii eos quoque, qui longè absunt, benevolentia prosequuntur. Ac malorum quidem amicitias tempus exiguum dissolvit, ac bonorum ne omnis quidem ævi tractus extinguit. Quum putem igitur eos, qui gloriam expetunt, quique suos eruditioni conatus destinant, bonos & nequaquam malos decere sectari, hanc orationem dono tibi misi, indicium erga te benevolentia, signumque cum Hipponico familiaritatis. Decet enim liberos, quemadmodum facultatem, ita amicitia quoque paternæ hæreditatem suscipere. Video autem & occasionem nobis convenientem, & præsentis nos opportunitatem temporis adjuvantem. Tu enim erudiri cupis, ego erudire alios adnoror. Tu sapientia studio adhuc teneris, ego deditos illi rectâ viâ deduco. Quicumque autem adhortatorias ad amicos suos orationes conscribunt, pulchrum illi quidem opus assumunt, non tamen circa id quod est in philosophiâ præstantissimum, laborant. Qui verò adolescentibus præmonstrant, non ea quibus vehementiam indocendo consequantur, sed quo pacto vitæ moribusque industrii fiant, tantò magis quam illi audientibus prosunt, quantum interest, quod illi ad sola ipsos verba conformant, hi verò ipsorum quoque facta emendant. Quamobrem nos non exhortationem tibi parantes, sed institutionem tibi scribentes, pergemus nostri te consilii participationem facere, quas res oporteat adolescentes desiderare, &

quæ rursus opera vitare, qualibus item hominibus se coniungere & quo modo suam ipsorum vitam instituere. Quicunque enim vitæ cursum hoc itinere fecerunt, hi soli ad ipsam virtutem ingenuè adire potuerunt, quâ non res honestior, non constantior est ulla. Pulchritudo enim vel valetudine perit, vel tempore flacceffit. Divitiarum vitiorum sunt potius, quàm integritatis ministræ; facultatem nempe desidii præbentes, & ad voluptatem invenes incitantes. Robur prudentiæ conjunctum profuit; sine illa verò sæpius eum, qui id habet, offendit: & corpora quidem eorum qui se exercent, adornat; industriam verò mentis obscurat. Virtutis autem possessio, quorum bona fide mentibus ipsa coaluerit, sola consenescit, divitiis potior, utiliorque generis splendore; quæque fieri nequeunt ab aliis, illa suis viribus subdens, & multitudinî metuenta constanter expectans, desidiam dedecus, laborem laudem arbitrat. Hoc cognitu perfacile est ex gloria certaminum Herculis, operumque à Theseo gestorum, quibus morum præstantia tantum laudis insigne operibus adjecit, ut omnis temporum posteritas rebus, quas gesserunt, offundere nequierit oblivionem. Sed & tu quoque memor patris tui vivendi sectæ, nonne habebis pulchrum & domesticum eorum, quæ a me tibi dicentur, exemplum? Neque enim parvi virtutem faciens, neque socordia deditus egit ætatem: sed corpus laboribus exercebat, animo pericula subibat, neque extra modum divitias expetebat, sed præsentibus quidem fruebatur bonis veluti mortalis, gerebatque curam futurorum velut immortalis. Neque verò contemptè vitam instituerat, sed elegans erat & magnificus, simulque expositus amicis. Impensus laudabat officio ipsum prosequentes, quàm generis sibi necessitudine devinctos. Persuadebat enim multò ad amicitiam efficaciorē esse naturam lege, mores genere, electionem necessitate. Tempus in præsentia nos deficeret, si omnes illius actiones enumerare pergamus, exacteque de illis nobis alio erit loco differendum. Nunc signum quoddam Hipponici sustulimus naturæ, ad quem vel

lut ex
istius p
ne præ
quæ qu
dustria
contra
rare qu
eri aut
nisi mu
Corpor
onibus
bi exhi
ris virt
conseq

PR
rū
opum e
Nun
sic eni
rare.

Tal
voles e
Fir
quæ so
rando

Ne
dens :

Qu
Fa
ludem
mis de
istis e
Neque

alios c
De
di, ve

lut

luc exemplar vitam formes oportet, legemque tibi mores istius putes, & imitorem te æmulumque virtutis paternæ præbeas. Turpe namque fuerit, pictores pulcherrima quæque exprimere animantium, & liberos non imitari industriam parentum. Existimes autem nullum ita pugilem contra adversarios suos deere meditari, sicut te considerare quo pacto cum patris tui ratione vivendi decertes. Fieri autem non potest, ut animum quisquam taliter formet, nisi multis antè honestisque præceptis fuerit expletus. Corpora namque moderatis laboribus, animus verò actionibus honestis roboratur. Experiar igitur breviter ea tibi exhibere, quibus observandis in vita plurimum videaris virtutibus additurus, & gloriam cunctos apud homines consequuturus.

Primùm quidem piè divina colas, non solum sacrificans, verum etiam, quod juraris, præstans. Illud enim affluentie opum est signum, hoc morum probitatis indicium.

Numen venerare semper quidem, præsertim quod civitas: sic enim simul videberis sacra Deo facere, legibusque obtemperare.

Talem te exhibeas erga parentes, quales exhibere se tibi voles ex te progenitos.

Firma te exercitationibus corporis, non iis quæ robori, sed quæ sonitati conducunt. Id assequeris, si desinens laborare, tolerando adhuc labori sufficies.

Neque in risum proclivis esse velis, neque in verba confidens: illud enim stulti est; istud furentis.

Quæ factu turpia sunt, nè dictu quidem putes honesta.

Fac assuescas non tristis esse, sed cogitabundus: propter illud enim ferox, propter hoc providus est credèris. Putes imprimis decere te modestiam, pudorem, justitiam, temperantiam; istis enim omnibus contineri probitas adolescentium videtur. Neque latiturum te, si turpe quippiam feceris, speres: ut enim alios celes, te ipsum tamen conscium habebis.

Deum time, parentes honora, amicos reverere, legibus obedi, voluptates seclare gloriæ iunctas: oblectatione enim cum honestate

bonestate nihil est melius, sine illâ verò nihil est peius.

Obtrectationes devites, tamen si fuerint falsæ: vulgus enim veritatem ignorat, opinionemque potius spectat.

Sic facito cuncta, velut neminem celaturus: tamen si enim parumper occultes, postea tamen detegèris.

Plurimum tibi opinionis adjunges, si appareat ea te non facere, quæ si fuerint ab aliis facta, reprehendas.

Si cupide didiceris, multa quoque discies. Quorum habes doctrinam, ea meditationibus custodias: at quæ nescis, ea præceptis adjuuge doctrinam. Aequè namque turpe est, eum, qui utilem audit orationem, non addiscere, & cui datur ab amicis munusculi quod, non recipere.

Vita otium studio percipiendæ eruditionis impende: sic enim difficulter ab aliis inventa facili tibi percipere continget. Puta multitudinem præceptionum multis opibus esse potiorum: istæ enim celeriter dilabuntur, illæ in omne permanent tempus. Sola enim rerum omnium immortalis est sapientia.

Ne pigeat longum facere iter ad eos, qui conducibile aliquid docere profitentur. Turpe namque fuerit mercatores tanta transire maria, quò cumulationes suas opes efficiant: adolescentes verò ne terram quidem sustinere proficisci aliquid, quatenus meliorem suam faciant mentem.

Moribus fac ut sis comis, verbis autem affabilis: est autem comitatis, benignè obvios appellare: affabilitatis, familiariter cum ipsis verba communicare. Benignum te præbeas cunctis: optimis autem utaris. Sic & illis inimicus non eris, & istis amicus sis.

Neque crebrò convenias eosdem, neque diu cum eis agas de eisdem: SATIETAS enim omnium.

Exerce spontaneis te ipsum laboribus, ut adactis quoque perferre queas.

A quibus turpe est animum vinci, eorum omnium temperantiam exerce, lucri, ire, voluptatis, doloris.

Id autem continget, si lucram putaveris id, quo gloriam augeas, non quo divitias addas. In irâ, si talis sis adversus peccantes, qualis delinquenti tibi esse alios velles: in jucundis,

si

si turpe putaveris servis te tuis imperare, voluptatibus verò servire; in aduersis, si alienas respicias calamitates, tibi que, quod homo sis, in memoriam subinde reducas.

Verborum magis quàm pecuniarum deposita tuere: decet namque viros iurejurando se fideiiores præstare.

Consentaneum puta, perinde malis non credere, quemadmodum fidem bonis habere.

Quæ nolis efferrì, nemini dixeris: nisi tantundem expediat taceri, & tibi dicenti, & illis qui audierint.

Iusjurandum adactum propter duas accipio causas, vel ut te ipsum turpi crimine exolvas, vel ut amicos tuos in magnis periculis serues. Pecuniarum autem gratiâ nullum Numen iuraveris. Videberis enim aliis pejerare, aliis pecuniarum cupidus esse.

Nullum fac amicum, nisi exploraveris antè quo pacto prioribus sit usus amicis. Spera namque ipsum erga te futurum talem, qualis & erga illos fuit.

Tardè fias amicus: factus autem da operam, ut permaneas. Tantundem enim dedecoris est & nullum amicum habere, & crebrè subinde amicos mutare.

Neq; cum damno amicos probes, nec inexpertus ipsorum esse velis; Hoc autem facies, si & cum nullius indigeas, te similes indigere; & illa quæ vulgari nihil reſerat, velut occultanda concredas: decepta enim opinione, nihil offendes: non deceptus, vires illorum rebus fidei nosces: Amicos proba, & ex vitæ aduersitate & ex periculorum societate. Aurum enim igne perspicimus, amicos verò inter aduersa cognoscimus.

Amicis hoc pacto uteris commodissimè, si non, ut ab eis rogeris, expelles, sed pollicens ultro ipsis in tempore succurras.

Equè putes turpe, & ab inimici superari injuriis, & ab amicis superari beneficiis.

In familiaritate proba non solùm malis tuis indolentes, verùm etiam bonis non invidentes: Multos enim, qui cum infelicitibus morerent, prosperitatis illorum invidia torquet.

Absentium amicorum fac memineris apud præſentes, ut rationem etiam istorum quoque absentium habere videaris.

Circa vestitum elegans, non splendidus esse velis. Est autem elegans

elegantis quidem esse magnificum, splendidi verd. esse profusum. Amatum non immensam possessionem, sed moderatam perfruitionem.

Contemne divitiarum studio occupatos, atque iis, quæ habent, uti nescientes. Simile namque contingit illis, quod equum possidenti bonum, & equitare nescienti.

Adnitere divitias tibi, pecunias scilicet atque possessiones, comparare. Sunt autem pecunie illorum, qui recte ipsis frui sciunt: possessiones, qui ipsis uti queunt.

Dilige quas habes facultates, duas ob causas, ut magnum aliquod damnum resarcire, & amicis probis laborantibus possis opem ferre; ad reliquum vite usum non plus æquè, sed moderate ista concupisce. Amplectere quidem præsentia quævasque meliora.

Nulli calamitatem exprobrâris; communis enim est fortuna, & futurum incertum.

Bonis benefac: honestus enim thesaururus est gratia, quæ à bono viro debetur.

Si malis beneficias, simile tibi contingit, quod qui alienos canes pascunt. Illi enim danti sicut temerè accurrenti allatrant: mali quoque eos, qui prosunt sicut qui nocent, similiter offendunt.

Adulâtes aversare perinde atque fallentes: utrique enim cum eis fides habetur, injuriâ afficiunt eos, qui sibi crediderunt.

Si amplexus fueris amicos qui ad pessima gratificentur, non habebis unquam, qui tibi ad ea quæ sunt optima sequendum assistant.

Comem te præbeas iis quibuscum conversaris, & non insolentem: superbiorum enim factum vix servi quoque perferent: at morum comitatem cuncti benigniter acceptant.

Eris autem comis, si neque iurgator sis, neque implacidus, neque cum omnibus contendas, neque iræ eorum, cum quibus agis, celeriter occurras, neque si injustè quidem fuerint irati, sed effervescentibus concedas: deinde ipsos, ubi relanguerit ira, reprehendas. Neque inter ridicula seriis, neque inter seria ridiculis gaudeas: Intempestivum enim ubique est molestum. Neque ingrâtè gratiam in eas, quod multis evenit qui faciunt

